

**Vsem Slovencem v zamejstvu,
doma in v zdomstvu
želimo osebno srečo
in vero v smisel zvestobe ...**

**M
L
A
D
I
K
A**

Sped. abb. post. gr. III/70 - Periodico mensile

1974

mladika

IZHAJA DESETKRAT V LETU
1974 LETO XVIII ŠTEV. 10

Poštnina plačana v gotovini - Skupina III/70

VSEBINA

Alojz Rebula: Božična in novoletna misel	141
Milena Merlak: Lov na jazbeca	142
Naši zbori danes in jutri (Anketa)	144
Ivo Jevnikar: Cerkevne strukture in Slovenci	147
Ester Sferco: Utrinki	149
Z.: Koristna darila za praznike v znamenju »austeritv«	150
— a: Naš dom v prazničnih dneh	151
DiD: Ženske poklicne bolezni naraščajo	151
I.B.: Lakota in revščina na svetu	152
Franc Mljač: Volitve v šolske svete	154
Pravni nasveti: Odpoved dela; Delam v Švici	154
Socialni kotiček: Sporni INPS	155
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura	156
Ocene: Meje spoznanja (Martin Breclj), Slo- venski primorski biografski leksikon (Ser- gij Pahor), Janežič - Iz oči v oči (Zora Tavčar), Tomizza v slovenščini (Sergij Pahor)	157
Antena	160

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR:

Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Barbara Lapornik, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavc, Franc Mljač, Sergij Pahor, Danilo Pertot, Jože Peterlin (glavni urednik), Ivo Petkovšek, Ester Sferco, Maks Šah, Drago Štoka, Peter Švagelj, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema).

ZUNANJA OPREMA:

Edvard Žerjal

Vsi pisci in uredniki sodelujejo brezplačno

Uredništvo in uprava: 34133 Trst, ul. Donizetti 3,
tel. 768189 - Poduredništvo v Gorici: SKAD

Poštni tekoči račun 11/7019 »Mladika« - Trst

Registrirano na sodišču v Trstu št. 193

tisk »graphart« trst, rossetti 14 - telefon 77 21 51

Božični spored govorjenih oddaj

NA RADIU TRST A

Na božično vigilijo, 24. decembra, se bo začel božični praznični program ob 19.00 z razgovorom ob jaslicah pod naslovom »Tam stoji pa hlevček«. Ob 21.00 pa bo radio oddajal osrednjo božično oddajo, ki jo bo pripravil Danilo Lovrečič. V spored, v katerem se bodo prepletali glasba in govorjeno, bodo vključene tudi izjave nekaterih vidnih osebnosti, tako na primer Edvarda Kocbeka, in božična voščila s'ovenskih škofov kakor tudi tržaškega in goriškega. V oddajo je vložil avtor Danilo Lovrečič mnogo truda, saj jo je začel pripravljati že v zgodnji jeseni, zato obeta postati ena najzanimivejših sporedov letošnjega božičnega programa tržaške radijske postaje. Oddajo bo postaja ponovila tudi v četrtek, na Štefanovo, ob 15.30.

Program božičnega pričakovanja se bo končal s svetlo mašo, polnočnico, ki jo bo radio oddajal iz župne cerkve v Sv. Križu pri Trstu.

Na božični dan 25. decembra bodo vse govorjene oddaje imele praznično obeležje. Tako na primer opoldanski spored »Opoldne z vami« kakor tudi večerna oddaja »Družinski obzornik« ob 19.10.

Na Štefanovo, 26. decembra, bo zjutraj ob 10.00 na sporedu skoraj enourna »Božična pastora'a« Jožeta Podbreznika. Oddajo je radio posnel že pred leti, a je bila na sporedu samo enkrat, tako da jo malokateri poslušalec pozna. Zgodba o Kristusovem rojstvu je podana v duhu živega in pristnega slovenskega čutenja, tako da pred nami zaživijo slike s'ovenskega božiča, kot bi gledali Gasparijeve božične motive. Zelo bogat je v tej oddaji tudi slasbeni del s posnetki, ki jih je nalašč zato priložnost nastudiral rojanski cerkveni pevski zbor.

V četrtek, 26. decembra ob 19.10 bo pa na sporedu četrturna oddaja »Božič v slovenski ljudski pesmi«, ki jo je pripravil prof. Jože Peterlin.

V soboto, 28. decembra, ni praznik, vendar opozarjamo poslušavce na zanimivo predavanje prof. Miha Rennerja o skladatelju Leopoldu Belarju za oddajo Liki iz naše preteklosti. Skladatelj je znan po motivih, ki jih je uglasbil in so med nami tako rekoč ponarodeli.

Na Silvestrovo, 31. decembra, ob 19.10 bo prof. Martin Jevnikar v razgovoru predstavil dva tržaška narečna pesnika: Marijo Mijotovo in Atilija Kralja.

Med izrednimi oddajami govorjenih sporedov lahko opozorimo edino še na oddajo »Sveti Trije kralji v slovenskem ljudskem izročilu« na sporedu v ponedeljek, 6. januarja, ob 19.10. Vendar poslušavce opozarjamo, da bodo tudi vse redne oddaje uglašene na praznično temo božiča. Tako na primer celotna večerna bloka »Pratika« (ob nedeljah zvečer, ponovitev ob torkih opoldne) in »Slovenski razgledi« (ob ponedeljkih zvečer, ponovitev ob četrtekih opoldne).

Posamezna številka Mladike stane 250 lir. Celoletna naročnina 2500 lir. Letna naročnina za Jugoslavijo 50 din. Letna naročnina za druge države je 6 US dolarjev ali enakovreden znesek v tuji valuti.

ALOJZ REBULA

BOŽIČNA

IN NOVOLETNA MISEL

I.

Tudi kdor vzame Betlehem kot mit, kot pravljico, mora priznati njegovo edinstveno očarljivost: kakšna ljubezniva razpetost med ponižno zemeljskostjo in med kozmičnim veličastjem, od pastirjev do angelov, v gloriji jutrovske noči!

Znotraj tega pesniškega okvira, ki je navdihnil krščanski domišljiji jaslice, ostaja strahotni realizem samega hleva. Ki ni hlev iz plastike z idilično planinsko streho, z lešičem iz zlikanih slamic, s skrito električno žarnico, ki obliva notranjščino s sanjsko barvasto svetlobo. To je čisto resničen palestinski hlev, s katerim je hotel božji dojenček uresničiti pred tridesetimi leti blagor, ki ga je pozneje sporočil v govoru na gori: »Blagor ubogim!«

Tako betlehemsko rojstvo kakor ta evangeljski blagor ostajata za svet kot izziv. Za katerikoli svet ne glede na njegovo civilizacijsko stopnjo, posebno izzivalen pa za dobo, ki se sama ne brez samovšečnosti imenuje potrošniška. Saj je mit Potrošnje na samem antipodu blagra ubogih.

II.

Še en obhod našega planeta okrog sonca: še en korak proti srhljivi meji drugega tisočletja: še eno novo leto.

Z njim še enkrat vrtinec papirja, popisanega z več ali manj standardnimi voščili: posebno za tisto

zdravje, ki ga je tako strašno malo, v tej dobi infarkta in raka. Za nekaj dni se ukrade v pisemski slog nekakšen pravljični odtenek: skoraj izgubljena vera v neki možni raj na zemlji.

In vendar prav vsi vemo, kako se človeštvo bliža temu raju, med eno in drugo bližnje- ali daljnovzhodno krizo, med enim in drugim mračnim diktatorskim udarom. Prav vsi vemo, kako malo je človeku mogoče. Kako nam večkrat ni mogoča niti gola beseda.

Toda tudi v tem primeru, v primeru popolne nemoči ostaja ena možnost: želja po dobrem. In kakor je želja po zlu energija, ki se ju z mračno plodnostjo vpleta v igro vesolja, tako tudi želja po dobrem ne gre v izgubo: tudi želja po dobrem je energija, ki se izčrpa preko človeka in preko časa.

Zato si vsaj želimo dobro, če ne moremo več kot to. Čim več dobrega na svetu, ki ga ima tako malo.

Tej naši zemlji, zmeraj manjši sredi koordinat Pionirjev in Sputnikov, da bi ji bilo ohranjeno vsaj tisto nekaj miru, kar ga še uživa.

Ljudem, da bi spoznavali, da je tudi za materialni napredek nujno priznavanje pravic duha.

Sonarodnjakom doma, v zamejstvu in zdomstvu, da bi si utrdili vero v žlahtni smisel zvestobe slovenski narodni družini.

LOV NA JAZBECA

MILENA MERLAK

novela

Večerni mrak že tone v lepoti poletne noči, na potemnelem nebu se prižigajo prve zvezde, blede in negotove kot mesec, ki šele začenja svojo ponočnjaško pot po nebu. Naravo, za trenutek prevzeto od pokojne utrujenosti umrlega dne, oživlja nežni dih padajoče rose. Skozi temne veje dreves se tihotapsko preliva srebro luninih žarkov in oblikuje težke sence, ki utrujeno legajo na tla. Belo zidovje naše domačije gleda svetlo in skrivnostno skozi okna, ki so v svoje temne okvire ujele žarke lepe lunine noči. Niže pa se pred njim zahrbtno skriva hlev. Nič ga ne prebudi iz mračne pogreznjenosti vase. Pozno je že. Brat, hlapec Franc, sestre in tudi jaz še sedimo za kamnito mizo pred hišo. Utrujeni smo in zaspani, spati pa se nam ne mudi. Svojevrstna mikavnost je v teh umirajočih večerih. Čudna mehkota visi v ozračju kot lahka srebrna mesečina in sence legajo na speča tla. Iz kuhinje prihaja ropotanje posode, ki jo pomiva pastirica.

Naš pogovor ugaša in je vedno krajši, kot cigareta v Frančkovih rokah. Skoraj si nimamo več česa povedati, ko brat naglo reče: »Jazbecu je treba iti kurit! Mama je bila popoldne na njivi. Precej koruze je spet polomila ta zverina!«

Pogovor znova oživi. V trenutku postanemo vsi ogorčeni na jazbeca. Zdi se nam, da je utelešena zloba in krivica, proti kateri se je treba boriti. Franc, ki je največji sanjač, je tudi najbolj pogumen: »Ni hudič, da ga ne bi kdaj dobili,« pravi ognjeverito.

»Vile mu zasadiš v trebuh pa ga živ krst ne reši.«

Ves je razvnet. Podolgovati, kosmati obraz se mu razleze v neprijeten, režeč smeh brezobnih čeljusti, kot bi že videl ležati jazbeca mrtvega na tleh. Trioglate oči se mu lesketajo pod sršečimi, že posivelimi obrvmi. Ostali ga gledamo in se nasmihamo njegovi vnemi. Sestra se nagne proti njemu in žive oči se ji veselo utrinjajo, ko mu poredno reče: »Kaj boš govoril! Nobene vile ti nič ne pomagajo, ker se preveč bojiš. Kako bi tekel pred njim! Huje kot zajec.«

France se zavzame. Res ni najbolj pogumen, a da bi tekel pred jazbecem. Ne! To je prehuda žalitev njegovega samoljubja. Čeprav ni samozavesten, se vendar hitro znajde in pravi: »Kar molči! Jaz ga nisem še nikoli tako polomil, kot si ga ti lani. Pred luknjo si kurila, jazbec pa je medtem na njivi lomil koruzo!«

Vsi se smejemo ob spominu, ki ga je obudil Franc. Najbolj pa se smeje sam, ker je nad-

vse zadovoljen, da mu sestra ne more do živega. Gotovo bi še kaj privlekel na dan iz neizčrpane zakladnice svojega spomina, a brat vstane od mize in reče z odločnim glasom:

»Zdaj pa je že dosti tega! Hitro se odpravimo! Jutri bo treba zgodaj vstati!«

Tudi ostali se naglo dvignemo. S sestro že stopava po kratkem bregu navzdol proti hiši, ko zaslišiva bratov glas:

»Ne pozabita vzeti košare s starimi čevlji pa trak in vžigalic!«

Sedaj stopiva malo hitreje in izgineva v temni veži. Tu se ločiva. Sestra odide v kuhinjo po vžigalice, trske in košare obrabljenih čevljev, ki jih je mama še podnevi pripravila, jaz pa se v temi pritipljem v klet, kjer v kotu poiščem dve motiki: za sestro in zase. Ko se obe spet znajdeva na dvorišču, že vidiva brata in Franca, kako gresta z velikimi, težkimi koraki proti nama. Pesek jima škriplje pod nogami, v rokah se jima bleščijo kovinski roglji gnojnih vil. Njuni visoki, rahlo sklonjeni postavi mečeta na pot dolgo, grozečo senco. Vsi krenemo proti kozolcu, ki stoji na hribu nad hišo. Tu se ustavimo, se obrnemo proti strani, kjer ob robu gozda leži globoko v dolini njiva koruze. Šepetaje se pogovarjamo, čeprav nas v toliki oddaljenosti jazbec ne bi mogel slišati. Glavno besedo ima brat, ki je kot bodoči gospodar na posestvu navajen ukazovati.

»Poslušajte!« pravi. »Jaz in Franc bova čakala pri gozdu, kjer navadno pride z njive. Vidve pa ostanita na nasprotni strani, in ko bom zažvižgal, zaženita krik. Ena naj teče po spodnji, druga pa po zgornji strani njive proti nama. Sedaj pa tiho počakajte tu, grem pogledat, če je že notri!«

Naglo se odtrga od naše skupine. Naše oči sledijo njegovi temni postavi, ko neslišno drsi po bregu navzdol. Molčimo. Za trenutek pozabimo na jazbeca, ker nas prevzema razkošna lepota domače doline. Opazujemo, kako nabira svoje valovito dno v srebrne gube: temna nepremičnost dreves jo prepaja z globino in skrivnostmi. Njeno utrujeno pokojnost pa ugaša ali pa še večja pošumevanje vode, ki prihaja do naših ušes kot oddaljeno zvonjenje nemirnih kraguljčkov. Dolina je kot pisana tišina neba, ki se sklanja nad nami, ljubeznivo pokriva spečo naravo, pa vseeno steguje roke v neskončnost.

Prvi se predrami Franc: »Že se vrača!«

Sestra se dotakne moje roke in mi hlastno zašepeta: »Kaj misliš, ali je notri?«

Sedaj ne občudujemo več ljubljene doline. Jazbec znova zaživi nad nami. Tiho si želimo, da bi bil na njivi. Postajamo nemirni. Z zadržanimi koraki se vsi hkrati pomikamo proti bratu. Trava bogato posipa roso na naše čevlje. Že od daleč pridušeno sprašujemo: »Kaj je, ali je notri?«

Brat se ustavi pred nami in odgovori s prita-jenim glasom: »Je že notri. Dobro ga slišiš, kako lomi. Nocoj nam ne uide, če bo prav!«

Tiho zmagoslavje mu zveni iz besed. Vzne-mirjeni in veseli smo ob misli, da se nam morda posreči ubiti tatu. Previdno se spuščamo po bre-gu navzdol in obstanemo na obronku njive. Tu se razidemo. Sestra ostane na zgornji, jaz odi-dem na spodnjo stran njive, brat in Franc pa ne-slišno izgineta na nasprotni konec, ki se izgub-lja proti gozdu. Listi koruze se v mesečini lepo svetlikajo, za njimi pa temni pas smrek, ki mu niti srebrni lunini žarki ne morejo sleči skriv-nostne mračnosti. Vse ozračje je eno samo na-peto pričakovanje in prisluškovanje! Ha! Jazbec je na njivi. Sliši se pokanje stebel nekje sredi njive. Močan žvižg se razleže po zraku. To je dogovorjeno znamenje. Trenutek nato s sestro že vpiveva, tolčeva z motikama po koruznih ste-blih na robu njive in dirjava vsaka po svoji stra-ni proti gozdu, kjer kričita Franc in brat. Hoče-va prestrašiti jazbeca in ga spraviti v nastavlje-no past, ki jo predstavljata ona dva z vilami. Med najino kričanje se mešajo ponoreli, hripavi Frančevi vzkliki:

»Daj ga! Daj ga hudiča! Glej ga! Tukaj je! Udari!«

Njemu pa sledi nejevoljen bratov glas: »Teci, teci! Kaj se boš drl!«

S sestro pritečeva na konec njive. Nikjer ni jazbeca, nikjer Franca in brata.

»Kje pa sta? Ali ga imata,« kličeva z zasopli-ma, visokima glasovoma.

Kot v odgovor zaslišiva: »Pa ga udari, če ga moreš! Saj vidiš, da nama je zlomek spet ušel!«

Glas je bratov. Njegove besede nama vse povedo. Rahlo sva razočarani, ko ju zagledava, da gresta iz gozda proti nama. Tudi brat in Franc sta nezadovoljna. Sreča je, da smo nava-jeni takih neuspehov, saj se vrstijo večer za večerom, leto za letom.

Vsi se zberemo okrog kraja, kjer se v oroše-ni travi črta ožgan črn krog. Tu jazbecu vsak ve-čer kurimo ogenj. Sestra nalomi trsk in jih prižge. Medtem ko gledamo v droben plamenček, ki se bori z življenjem na vlažnih tleh, nam pripove-duje Franc, ki nerad molči:

»Ko bi ga le videli, kakšen je bil. Velik je kot tele! In kako je renčala ta mrcina! Še po robu bi se postavila! Gotovo bi ga ujela, da ni gozd tako blizu.«

Že plapola vesel ogenj in ožarja naše obraze z rdečo svetlobo. Brat pograbi v košari kup ob-rabljenih čevljev in jih nameče na ogenj.

»Zdaj pa le pojdimo!« pravi mirno. »Nocoj ga ne bo več nazaj! Preveč mu bo smrdelo!«

Odpravimo se proti domu. Preutrujeni smo, da bi še mislili na jazbeca. Na vrhu griča pri ko-zolcu se ozremo nazaj v dolino. Naše oči zado-voljno sledijo gostemu stebru dima, ki se vije proti gozdu. Molče odidemo proti hiši.

Gledališče o božiču

NA RADIU TRST A

Na božični dan bo, kot običajno, ob 11,15 na spore-du Mladinski oder. Radijski oder bo izvajal mladinsko igri-co Veronika in njene jaslice, ki jo je napisala Lojzka Lom-bar.

Popoldne pa je na sporedu ob 16. uri Božična roman-ca Ksaverja Meška, ki jo je za radio dramatiziral Franc Jeza. Izvajal jo bo Radijski oder.

Na štefanovo bodo imeli otroci spet ob 11,15 svojo oddajo. Radijski oder jim bo posredoval Milenkin sveti večer Marize Peratove.

Ob 20.30 bo igralo SSG Božič pri Cupiellovih. Tridejan-ko je napisal Eduardo De Filippo, prevedla Lelja Rehar-jeva. Ponovitev igre je 29. decembra.

Na novega leta dan bodo otroci spet lahko poslušali svojo igro ob 11,15, ko bo na sporedu Darilo ubogih otrok, igrica, ki jo je napisala Marjana Prepeluh. Izvaja jo Radij-ski oder.

Ob 16. uri pa bomo lahko prisluhnili burki Jake Što-ke Ne kliči vraga! Igro izvaja SSG.

In tudi 2. januarja je na sporedu komedija v petih de-ja-njih Samomorilec Nikolaja Erdmana.

Naši zbori - danes in jutri (Anketa)

intervju

Namesto običajnega poročila o letošnji Reviji zborov v Trstu in o goriški Cecilijanki smo se odločili za anketo o naših zborih, o njihovi zmogljivosti, o njihovi moči in nemoči, o njihovi rasti, o njihovih težavah. Na vprašanja odgovarjajo prof. Ubald VRABEC, glasbenik, dolgoletni vodja zborov Jacobus Gallus, prof. Humbert MAMOLO, zborovodja rojanskega cerkvenega zborov, Janko BAN, zborovodja, urednik glasbenih sporedov na tržaškem radiu, in dr. Zorko HAREJ, zborovodja, predsednik Zveze cerkvenih pevskih zborov v Trstu.

Zborovsko petje, o katerem smo včasih že mislili, da nima več bodočnosti in da ga bo izpodrinila lahka glasba, se je prav v zadnjih letih pokazalo za izredno trdoživo glasbeno zvrst, ki bo gotovo še nekaj let ostalo kot eno glavnih področij ljudsko prosvetnega dela. Tri so glavne pevске manifestacije, ki jih prirejajo naše organizacije v zamejstvu. Te so goriška Cecilijanka v prireditvi ZVEZE SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVE-TE v Gorici, tržaška Revija zborov, ki jo prireja ZVEZA CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV na Tržaškem, in Primorska poje, katere del organizacije krije SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA. Poleg teh so seveda še druge prireditve, pri katerih sodelujejo naši zbori, tako na primer tekmovanje »Seghizzi«, razne proslave, božični koncerti, samostojni pevski nastopi zborov itd. Kljub temu bogastvu zborovskih nastopov pa opažamo zadnje čase med našimi zbori tudi nekaj utrujenosti.

Najvidnejši znak te utrujenosti je morda razpust edinega tržaškega svetnega zborov, ki je deloval v centru mesta.

Ali je naša analiza o utrujenosti točna ali je še prezgodaj biti plat zvona ravno za to panogo, ki je pravzaprav še edina živa, saj na primer gledaliških družin, ki smo jih včasih imeli skoraj v vsaki vasi, tako rekoč ni več? Kaj sodite o tem problemu? Kako ste zadovoljni z letošnjimi revijami?

Prof. VRABEC: Ne vem, kdo si je izmislil izraz »utrujenost« za pevске zborov. Po mojem gre tu za globlji pojav, ki se vključuje v izpremenjeni način življenja. Vse večji komfort in zabave odvrčajo človeka od resnega amaterizma. Široke množice danes raje pasivno sprejemajo kulturne dobrine (v kolikor sploh čutijo to potrebo), kakor pa da bi same aktivno sodelovale. Že dolga leta opažam pri nas postopno izumiranje pevskih zborov. Posebno velja to za mesto in najbližja predmestja. Že leta 1968 sem na nekem koncertu Gallusa začel biti plat zvona, ko sem proti običajem nagovoril poslušalce in jim povedal, da je Gallus edini necerkveni zbor v Trstu in da je v tem zboru samo 14 pevcev, ki niso obenem tudi cerkveni pevci. Izrečno sem poudaril, da je na vsem teritoriju Barkovelj, Rojana, Škorklje, Sv. Ivana, Sv. Jakoba, Rocola pa do Ščedne in Rovt samo 14 ljudi, ki se posvečajo slovenski posvetni pesmi. Moje besede so ostale glas vpijočega v puščavi! Zato se mi zdi danes ne prezgodaj, temveč

Združeni pevski zbori na lanskem božičnem koncertu v Trstu v cerkvi Sv. Antona Novega.

prepozno biti plat zvona. To velja seveda za mesto samo. Za vasi na kraški planoti položaj ni tako hud. Lahko pa pričakujemo poslabšanje v tistem tempu, kakor bo napredovala urbanizacija in naseljevanje drugorodnega prebivalstva. Z revijami, letošnjimi in preteklimi, nisem bil nikoli zadovoljen, ker nisem nikoli opazil omembe vrednega napredka; saj večina naših zborov ni dosegla niti take stopnje, da bi lahko zanesljivo predstavili vsaj pesmi iz slovenskega preporeda, t.j. pesmi, ki so že zdavno zastarele! Veselilo me je samo to, da sem videl, da ljudje še pojò. Pravijo, da bomo prihodnje leto praznovali 30-letnico zmage nad fašizmom. No, v Trstu bomo lahko ugotavljali, da je v mestu v tridesetih letih pomrlo kakih deset ali več posvetnih zborov. Naštejem jih kar po spominu: Barkovlje, Sv. Ivan, Sv. Jakob (Cankar), Ščedna, »Tržaški zvon«, Sv. M. Magdalena (Slava), »Simon Jenko«, zbor, ki je imel sedež v gostilni Miniussi na Vrdelci, »Višava« na Konkanelu, zbor v Rovtah, v Lonjerju in najbrž še kje. Tudi cerkveni zbori v vseh teh predmestjih le životarijo; gotovo vitalnost kažeta le zbora v Rojanu in pri Sv. Ivanu. Res ni razloga za optimizem.

Prof. MAMOLO: Odgovoril bom skupaj na to in tudi na naslednje vprašanje o smislu skupnih nastopov. Lahko ugotavljamo, da kljub skrajnemu pesimističnemu gledanju nekaterih prosvetnih delavcev v bližnji preteklosti sta zborovska umetnost in množično pevsko delovanje še vedno na zadovoljivi stopnji.

Že vrsto let se pevci in ljubitelji zborovskega petja srečujemo na teh revijah. Zanimanje je zadovoljivo kljub neizogibnemu nihanju v zvezi z udeležbo posameznih zborov, saj so si te prireditve pridobile veliko vzgojno-pevsko važnost.

Če pomislimo, da priprave posameznih zborov za te in podobne nastope trajajo mesece in da se ob teh priložnostih na odru zvrsti od 300 do 400 pevcev, od katerih je dobra polovica mladih ljudi, potem moramo priznati, da imajo revije tudi velik vzgojni pomen. Seveda je vzgajati dobrega ljubitelja glasbe v današnjem času vse težje. Danes vlada popevka, ki zajema še zlasti mladino in prav tu je zasidrana škodljivost. Zajeziti je treba drvenje v pravo estetsko otopelost. Vsi, ki imamo opravka z glasbo bodisi kot profesionisti ali amaterji, si moramo proti množični proizvodnji tako imenovane popevkarske glasbe ter proti posledicam komercialnih vidikov te proizvodnje prizadevati za glasbeno osveščenost in glasbeno kulturo naših ljudi.

Janko BAN: Z opredelitvijo zborovskega petja med ljudsko prosvetno delo (glej uvod) se ne strinjam. Ker pa to pri nas zaradi specifičnega političnega problema pomeni *manjše zlo, je odvzeti zborovskemu petju pečat umetnosti kot v imenu umetnosti odvzeti naši narodnostni skupnosti enega kvantitativno močnih dokazov njene pri-*

sočnosti, po svojih močeh na tem področju tudi sam vztrajam. Od vztrajnosti še drugih je odvisno, ali se bodo zbori razvijali ali upadali, ali bo iz ljubezni do te dejavnosti nastal nov zbor in ali bo tudi po zelo plodnem življenju kak zbor hiral in utihnil (prav po naravnem zakonu, kar je primer omenjenega mestnega zbora, ki se po koncu svoje zlate dobe in odhodu starejših zanesljivih pevcev ni hotel ali mogel prilagoditi novim situacijam in pogledati stvarneje v bodočnost).

Dr. HAREJ: Ne bi mogel upravičeno trditi, da je vse naše zborovstvo v težavah, če je v težavah eden ali tudi več zborov. Življenje celotnega zborovskega pojava je v stalnem gibanju; zdaj v smeri plime, zdaj v smeri oseke. Eni zbori nastajajo, drugi izumirajo; eni životarijo, drugi polno živijo. Pa tudi posamezni zbori doživljajo dobre in slabe letine. Sodeč po novembrskih revijah v Trstu, v Gorici ter po reviji prosvetnih zborov Primorska poje, ne bi rekel, da je temperatura zborovskega zanimanja nizka. Res je, da je v letih takoj po zadnji vojni nastalo mnogo zborov in dramskih skupin. Toda ko so se v slovenskem navdušenju narasle vode umirile, je ostalo še veliko zborov sorazmerno z maloštevilnimi igravskimi družinami. Na osnovi te naravne selekcije bi sklepal, da naši ljudje bolj čutijo petje kot igravstvo. Da je zanimanje za zborovstvo pri nas večje kot za dramatiko, dokazuje tudi dejstvo, da je povzročilo nastanek zvez cerkvenih pevskih zborov v Trstu in v Gorici, ki koordinirata delovanje pevskih zborov, pospešujeta njihovo dejavnost in jim, kjer moreta, pomagata pri opravljanju njihovega poslanstva.

V čem vidite smisel takih skupnih nastopov, kot so revije?

Prof. VRABEC: Smisel nastopov pri revijah vidim v tem, da take revije nudijo še obstoječim zborom možnost za nastop in obenem vzpodbujajo v zborih tekmovalni duh. Zato se vsak zbor za to priložnost čim bolj pripravi.

J. BAN: Mimo kakega pozitivnega učinka, ki ga ob takih priložnostih tako in tako s (prepričan?) optimizmom poudarjajo organizatorji, lahko strnem odgovor v besede, ki so zgoraj v ležečem tisku.

Dr. HAREJ: Revije, kjer mora vsak zbor zase nastopiti pred občinstvom, ki ni njegovo običajno, in pogosto pred glasbenimi strokovnjaki, pomeni krepilno injekcijo, katere zdravilne posledice se potem poznajo vse leto. In to zaradi požrtvovalnosti, vztrajnosti in delovne vneme, ki jih je treba vložiti v vaje za tak nastop. Revija pomeni lahko tudi tehnično in umetniško spopolnitev, ker na njej more zbor primerjati svoje umetniške dosežke in svojo pevsko tehniko z drugimi zbori in povodja lahko primerja svoj pedagoški in organizacijski prijem z drugimi.

Nekateri trdijo, da so zbori v krizi predvsem zaradi pomanjkanja pevovodij. Kako bi se po Vašem lahko rešilo ta problem?

Prof. VRABEC: Ne bi rekel, da so zbori v krizi zaradi pomanjkanja pevovodij. Če bi bilo to res, potem bi morali obstoječi zbori imeti neprijetno večje število pevcev, ker bi se v tisti zbor, ki pevovodjo ima, zatekli ljubitelji petja iz bližnjih in daljnih vasi. Saj z današnjo motorizacijo razdalja ni več ovira! Kriza obstaja zaradi nezanimanja; skratka ker ni pevcev. Morda tudi zato, ker naša družba, naše raznovrstne organizacije in ustanove ne priznavajo pevskega zborom tiste važnosti in pomena, ki bi jih v današnjem položaju potrebovali.

Prof. MAMOLO: Pevske organizacije in posamezni glasbeniki bi morali razširiti polje delovanja tako, da bi si poleg skrbi za zborovsko petje prizadevali za vzgojo mladih organistov-pevovodij. Predvsem moramo najti prepričljiv vzgojni način, s katerim vcepiti navdušenje za tako delo v mlado dušo. To odgovorno in obetajoče delo bi se moralo opravljati predvsem s sodelovanjem z mladimi člani zbora.

Prepričan sem, da bi se lahko srečali z mladim pevcem, ki bi pričel globlje ceniti glasbo, s katero se je seznanil prav po raznih pevskih zborih in bi sam želel doživeti novo glasbeno izkušnjo, kot je študij instrumenta. Iskanje te nove poti, namreč odkriti nagnjenje mladega pevca-glasbenika, naj bi bil pomemben cilj slehernega pevovodja in prosvetnega delavca.

J. BAN: Ne manjkajo nam pevovodje, ampak organizatorji - agitatorji - aktivisti, ki bi poznali vsaj toliko glasbe, da bi bili še pevovodje. Kje na svetu vodijo poklicni glasbeniki ali glasbeniki s prizadevno umetniško tendenco zbere brez umetniške perspektive? Zbori so v krizi (točneje: stalni krizi; torej: so, kar so) zaradi pomanjkanja pevcev (na glas katerih se lahko zaneseš). Koliko jih je med Slovenci na Tržaškem: poleg kakih desetih, ki so se učili solopetja, še nekaj desetih z naravnim vokalnim darom (kako nizek je njihov odstotek — in torej kvalitetni prispevek — glede na okoli trideset zborov na Tržaškem!). In kdo naj recimo te pevce prepriča in jim da materialno možnost, da se združijo v dober slovenski amaterski ali polprofesionalen zbor...

Dr. HAREJ: Enačba: kriza zborov pomeni kriza pevovodij, večkrat velja; ne zmeraj. Res je, da bi naše zborovsko življenje zaživelo v krajih, kjer ga danes ni ali je le životarjenje, ko bi imeli dovolj pevovodij, da bi jih namestili na mesta, kjer manj kajo. Posebno občutno je pomanjkanje vodij za otroške in mladinske zборе. Če predpostavljamo, da so pevski zbori nositelji ljudske prosvete, žive celice v narodnem telesu in, v primeru cerkvenih zborov, duhovna opora v farah, bi morali odgovorni družbeni ljudje napeti vse sile, da bi dobili in vzgojili zadosten kader teh dragocenih lju-

di, in bi jih tudi finančno ovrednotili, primerno s funkcijo, ki jo opravljajo v družbi. Sedanjim zahtevam bi mogli polno postreči, če bi se njihovo delo spremenilo v poklic.

Po zadnjih liturgičnih spremembah pri maši je zbor stopil (nekako v drugi plan. Ali bo to v prihodnosti morda negativno vplivalo na naše cerkvene zборе?

Prof. VRABEC: V kolikšni meri bodo liturgične spremembe vplivale na cerkvene zборе, zavislo od lokalnih prilik in oseb.

Prof. MAMOLO: Mislim, da je bila vloga pevskega zbora pri maši tudi pred zadnjimi liturgičnimi spremembami na drugem mestu. To je razumljivo in nujno. Ljudje pač izražajo svoja čustva na različnejše načine; za nas Slovence je zborovsko petje naravno izrazno čustveno sredstvo, zato mislim, da ne glede na večjo ali manjšo vlogo, ki jo pripisujejo cerkvenemu pevskega zboru pri bogoslužju, moč naravnega čustvenega izražanja ne bo okrnjena.

J. BAN: Ne glede na to, da bi zbori v razmerah, v katerih delajo, ne bili zmožni vsako nedelju tričetrtturnega dostojnega koncerta, je skrajšani »delovni urnik« odpravil marsikaj patetične in osladne cerkvene glasbene navlake, ki ne ustreza današnjim verskim čustvom in estetskim načelom; pojavlja pa se nova glasba, kot je Vrabčeva Maša za zbor in enoglasno petje, ki s svojim stvarnim izrazom prepriča pevce in kaže novo vlogo zbora pri liturgiji.

Dr. HAREJ: Po spremembah, ki jih je vpeljal zadnji vatikanski vesoljni cerkveni zbor, zborova vloga v cerkvi gotovo ni več tako važna, kot je bila prej, ko sta zbor in organist, včasih tudi orkester, koncertirala na koru neodvisno od bogoslužja, ki se je odvijalo ob oltarju, in sta bila obred in celebrant pogosto samo vidni okras glasbi. Po smernicah zadnjega koncila se poudarja dejanje bogoslužja, ki naj mu služijo vse ostale komponente, kamor spada tudi glasba. Središče bodi od povsod viden oltar in obredno dejanje, ki naj ga vsi vidijo, slišijo in razumejo, da morejo pri njem vsi sodelovati. Ne poje se in igra nepretrgoma od začetka do konca maše kakor prej, temveč samo občasno, in orgle navadno samo spremljajo petje. Kljub temu zbor še vedno lahko zapeje štiri ali več pesmi in lahko znatno pripomore k uspehu cerkvenega obreda. Zato ima lahko zadosti dela z vajami med tednom, da dostojno pripravi nedeljsko petje v cerkvi. Priporočamo cerkvenim zborom tudi, da priredijo vsaj en koncert na leto sami ali v sodelovanju z organistom, da tako valorizirajo kraljevski instrument, orgle, ki se v sedanji liturgiji malo rabi. Poleg tega skraj vsi naši cerkveni zbori gojijo tudi svetno petje. Zato upamo, da ne bodo opešali zaradi zmanjšane funkcije pri bogoslužju.

Cerkvene strukture in Slovenci

Med tržaškimi slovenskimi verniki je že nekaj časa živo vprašanje slovenskega dušnega pastirstva v mestu. S spreminjanjem razmer v družbi, v Cerkvi in v naši manjšini se spreminjajo tudi dušnopastirske potrebe.

Drugi vatikanski koncil je jasno poudaril pravico vsakogar do verskega življenja v svojem jeziku. Poudaril je enakopravnost narodov in jezikov v Cerkvi. Z uvedbo narodnega jezika v bogoslužju je odpravil nesmiselno ostalino preteklosti, ki bi danes težko bremenila Cerkev. S tem je izpolnil pričakovanja tudi naših ljudi. Vendar ne moremo reči, da je položaj slovenskih vernikov v tržaški škofiji zadovoljiv: v dvajsetih mestnih župnijah ni poskrbljeno za slovenske vernike; pravni položaj slovenskih kaplanov ni najbolj primeren za službo, ki jo opravljajo; slovenski župnijski domovi ne dobivajo cerkvene denarne podpore; čuti se potreba po slovenskem pomožnem škofu, ki bi usmerjal življenje in delo slovenskega božjega ljudstva itd.

Odprtih vprašanj je veliko. K tem se dodajajo še splošna vprašanja o oblikah dušnega pastirstva v sodobnem svetu. Omejil se bom na predlog o ustanovitvi slovenske župnije v središčnem delu tržaškega mesta.

SLOVENSKA ŽUPNIJA V TRSTU?

Predlog izhaja iz teh dejstev: v središču mesta je slovensko bogoslužje le v cerkvi sv. Antona Novega. Tam je nedeljska maša le ob 7. zjutraj, niso pa možni obredi Velikega tedna in druge pobožnosti. V župnijah Sv. Antona (od železniške postaje preko starega mesta do mej župnij Sv. Jakoba in Sv. Ivana) ni nič slovenskega. Veliko število Slovencev torej nima priložnosti za versko življenje v najpristnejši obliki. Zato naj se za to področje ustanovi slovenska personalna župnija: dobijo ali zgradijo naj se prostori, kjer bo možno popolno slovensko bogoslužje, kjer bo duhovnik stalno na razpolago, kjer bo mogoče nastaviti tudi laično ali redovniško pomožno osebje za sodobno dušno pastirstvo (socialni delavec, psiholog, pravnik itd.). Nad vsemi Slovenci v tem območju naj bi imel slovenski duhovnik popolno župniško oblast.

UGOVORI

Ob tem predlogu se je v tisku in v razgovorih začelo razpravljanje. Izrečeni so bili tudi po-

misleki, padle so tudi pripombe. Skušal bom prikazati nekatere.

Nevarno je, da bi nova župnija hotela pritegniti k svojemu delovanju vse mestne Slovence. Tako bi ošibila tiste postojanke, ki smo jih v povojnem času uspeli postaviti na noge v predmestjih. Pri tem pomisleku se pozablja na namen nove župnije: služiti Slovincem, ki so danes v središču zapuščeni. Nesmiselno bi bilo, da bi se zanimala za vernike, ki so že preskrbljeni, nujno pa je treba storiti kaj za tiste, ki tega niso deležni. Župniji bi bilo treba seveda točno začrtati meje na ozemlju in v delovanju, čeprav se nikomur ne more prepovedati, da hodi k maši v župnijo, ki ni njegova.

Pripombe pravijo dalje: danes ima vsakdo možnost, da se pripelje k cerkvi, kjer je slovenska služba božja, nekoliko se je treba žrtvovati. Res je, vendar v mestu slovenske maše niso ob vsaki uri. Premišljen urnik maš v središču bi bil gotovo koristen za vse. Predvsem pa je treba povedati to: odtujeni verniki se ne bodo pozanimali za to, da gredo k oddaljeni slovenski maši. Treba je stopiti do njih, Cerkev sama se jim mora približati.

Nadaljnji ugovor: kje bomo dobili stavbo, kje denar za osebje itd.? Če je moglo v zadnjih letih zrasti toliko župnijskih domov, bomo mogli prikrbeti prostore še za bogoslužje, ki menda ni naša zadnja skrb. Končno bi morala naša škofija poskrbeti tudi za Slovence, ko so se v zadnjih letih zgradile številne župnijske cerkve, kjer ni nič slovenskega, čeprav živi tam veliko Slovencev in svetišče na Vejni povrh. Če pa bomo ostajali vedno pri istih dušnopastirskih prijemih, nas bo čedalje manj.

Zakaj ravno oblika župnije, saj so naši kaplani precej samostojni? Zato, ker ima župnik po cerkvenem pravu veliko več oblasti od kaplana, pa čeprav se trenutno pri nas to ne pozna veliko. Cerkveno življenje bi sicer morala urejevati zapoved ljubezni, toda, in ta pripomba velja za ves članek, Cerkev sestavljajo grešni ljudje, zato mora nekatere odnose usmerjati tudi cerkveno pravo.

Reči je treba, da se je kljub tem ugovorom velika večina tržaških slovenskih duhovnikov izrekla za župnijo. Gre pa za to, ali je taka župnija v Cerkvi sploh možna.

Župnija se je v zgodovini razvijala s potrebami vernikov: dušno pastirstvo je vodil škof v mestu. Pozneje so škofje pošiljali pomočnike na deželo, a to še niso bili župniki, ker njihova služba ni bila stalna. S časom je privedel razvoj krščanstva na podeželju, pojav zasebnih svetišč in meniških redov do pravih podeželskih župnij. V XI. in XII. stoletju so nastale tudi prve mestne župnije.

Tridentski cerkveni zbor je v svoji skrbi za versko obnovo in odpravo številnih neurejenosti in zlorab v cerkvenem življenju potrdil razdelitev škofij na župnije. Določil je, da mora imeti župnija natančno določene meje in stalnega župnika, ki edini lahko deli zakramente župljanom.

Ta določila je v glavnem sprejel Zakonik cerkvenega prava iz leta 1917. Kanon 216 paragraf 1. pravi: »Ozemlje vsake škofije naj se razdeli na več delov (v originalu: »partes territoriales«); vsakemu delu se mora določiti posebna cerkev z določenim ljudstvom in se mu postaviti za potrebno dušno pastirstvo poseben voditelj kot njegov lastni pastir.« Paragraf 4. pa se glasi: »Brez posebnega apostolskega dovoljenja se ne morejo ustanavljati župnije za poedine jezike ali narodnosti vernikov, ki bivajo v istem mestu ali ozemlju, prav tako ne župnije zgolj za posamezne družine ali osebe; pri že ustanovljenih pa se ne sme brez vednosti apostolske stolice nič spremenjati.«

Že po Zakoniku cerkvenega prava je torej možna personalna (v širšem pomenu) župnija čeprav je potrebno dovoljenje iz Rima. Po mnenju uglednih kanonistov ozemlje namreč ni bistvena sestavina župnije. Bistvene sestavine so: posebna cerkev, določeno ljudstvo, poseben voditelj; teritorialnost je le najobičajnejši način, kako pridemo do sestavine »določeno ljudstvo«.

Kan. 216 par. 4. omenja »župnije za poedine jezike ali narodnosti vernikov, ki bivajo v istem mestu ali ozemlju« — to so narodne župnije, ki jih je zlasti veliko v Severni Ameriki, kjer jih imajo tudi Slovenci. Dalje kanon omenja »župnije zgolj za posamezne družine« (ko je npr. župnija le za določeno rodbino) »ali osebe« (personalna župnija v ožjem pomenu — za določene vrste ljudi: vojake, kaznjence itd.).

Poleg tega obstajajo v nasprotju z načelom teritorialnosti misijonske škofije, ki niso razdeljene na župnije. Obstajajo celo neteritorialne škofije. V običajno župnijsko življenje potem niso vključeni npr. izvzeti redovi, semenišča, vojaki.

Papeški dokument Exul familia iz leta 1952 govori o duhovni skrbi za izseljence. Škof, v katerega škofijo so se priselili izseljenci, naj poskrbi, da jih oskrbujejo duhovniki istega jezika ali narodnosti. Ti naj imajo nad njimi osebno župniško oblast. Za ustanovitev personalne župnije

za priseljence ni potrebno, da krajevni škof prosi za dovoljenje, ki ga predvideva zakonik.

KONCILSKI DOKUMENTI

Čeprav nas loči od izida Zakonika cerkvenega prava le dobrega pol stoletja, se je življenje veliko spremenilo od takrat. Ko beremo določila o župniji, takoj opazimo, da ima zakonodajalec pred očmi pretežno krščansko družbo in statično družbo. V današnji družbi je zato običajna župnija velikokrat nemočna. Že pred koncilom so zato poskušali razne novosti: dušno pastirstvo za delavce v vlakih, dušno pastirstvo v letoviških krajih, duhovniki-delavci, župnije za pomorščake, študentske župnije itd. Kaže, da je tudi za člane narodnih manjšin, ki živijo pomešani z večinskim narodom, najboljša rešitev personalna župnija.

Vatikanski koncil je prisluhnil temu vretju. Jasnó je zapisal, da »ves smisel župnijske službe je blagor duš« (Š 31) in »zveličanje duš naj bo tudi razlog, ki odloča in preureja ustanavljanje in pa ukinjanje župnij in tudi druge tovrstne spremembe, ki jih bo škof lahko izvedel sam s svojo oblastjo« (Š 32).

Za nas pa je predvsem važen ta odlomek: »Prav tako (kot za vernike različnih katoliških obredov, op. p.) naj se v podobnih okoliščinah poskrbi za vernike različnega jezika ali z duhovniki in župnijami tega jezika ali pa s škofovskim vikarjem, ki dobro obvlada ta jezik in ima po potrebi tudi škofovsko posvečenje, ali pa tudi na kak drug primernejši način.« (Š 23)

Papež Pavel VI. je v motupropriju Ecclesiae sanctae izdal naredbe o izvrševanju teh določil. Donkončno je odpravil omejitve potrebnosti papeškega dovoljenja za ustanavljanje personalnih župnij in poudaril relativnost župnijskih struktur z jasnimi besedami: »Škof lahko, ko je slišal prezbiterialni svet, s svojo oblastjo ustanovi župnije, ali jih ukine, ali jih na katerikoli način prenove («innovare»)... (Ecclesiae sanctae 1, 21, par. 3).

VLADIMIR KOS, Tokio

Ko pride jesen na ribiški ladji

Sem kdaj vam naslikal, kako je v pristanu v Hákata, v strašno daljnem japonskem zahodu? ko pride na ribiški ladji jesen...

Do mraka se sonce k drevesom naslanja, stare smehljajo veje v morjé se brezzobe, Le veter že pléska nebesa za stenj.

A listje ne čuti ne konca ne padca; sončno zlatò izteka s srca na kimóno, pod oljnate škornje ljudi in življenj.

UTRINKI

Prihajal je po prašni cesti in med hojo se je opiral na težko palico.

»Kam greš?« sem ga vprašal.

»Kamorkoli,« je odgovoril.

Videl sem ga nekega dne v luči in bogastvu.

»Od kod prihajaš?«

In glej, pokazal mi je svoje pravo lice, lice berača, ki je takrat taval po prašni cesti opirajoč se na palico.

Zakaj nisem šel za teboj, neznani tujec?

★

Gledal sem, kako se je v kotu, pri oknici premikala buba v svilenem klobčiču.

Neznatna razpoka na njej se je razširila in ven je prilezel metulj, ki je bil podoben nežnemu, svilenemu cvetu.

Ko pride konec našega letnega časa, kaj lahko še nudimo svetu?

★

Smejejo se mi, ko pravim, da se bojim poklicati neznanca po telefonu. Čemu bi se bal? Saj ti nihče nič ne more in pogovor lahko skleneš že ob najmanjši neprijetnosti...

In vendar je zame telefon tujčeva roka in zdi se mi, da bi bil greh, če bi prekinil njegov glas in nežne utripe srca, ki se mi zdi, da jih čutim.

★

Oh, ti zvončki, ti majhni beli zvončki!

Spominjam se prvih dni, ko sem jih imel v rokah.

Ljubil sem mehko zemljo, njen sladki vonj in bujno zelenje, ljubil sem reke in gore in gozdove.

To so bili prvi zvončki, ki sem jih božal, ko sem bil otrok.

Gledal sem umirajoče sence svojih neskončnih dni, gledal zahode svojega veselja in užival kančke sreče, ki so počasi kapali v mojo dušo.

Jesen je ugasnila plamene mojega srca in mi vzela zadnji venec cvetja. Večer je ohladil moje turobne misli in le solze pojijo spomin na bele zvončke, nežne v mojih otroških rokah.

★

Zvezde se spogledujejo na črnem ogledalu in žalostne so, ker ni metuljev. Metulji vendar ne morejo tako visoko, kajne, mama?

Mama, ali so zvezde izgubljene kresnice? Ali je luna rumeni balon, ki mi je v cirku su ušel iz roke?

Mama, rad bi bil čolnar. Veslal bi po črnem plašču noči in vrnil bi se šele, ko bi se prikazala zlata zarja, da bi lahko odhitel k tebi in te zbudil.

In ti bi me vprašala: »Kje si bil, moj otrok?«

Jaz bi pa ne odgovoril, da bi ne mislila, da se lažem.

★

Žito je pognalo in s svojimi ostrimi listi pokricilo črno prst. Iz tal je posesalo sokove in nabrekla zrna z dišečim in sladkim mlekom so zacvetela.

Kmetu je srce prekipevalo od veselja...

Pa so se zgrnili oblaki in togotno nebo je poslalo točo, ki je z belimi zrnji pobila težko klasje.

Otrok zida na rumenem pesku gradove svojih sanj. Pa pride nerodni tujec in vse poruši.

Smeh umre na otrokovih ustnah. Nehote se je rodilo zlo iz blede skrivnostne megle nekega poletnega popoldneva.

★

Zabaval bi se s svojimi igračkami, a ne morem. Pravijo, da sem zbolel. Ni res. Ni res, kar trdijo zdravniki in kar pravi moja mama, ko me sili s polnimi žličkami grenkih zdravil.

Jaz bi pa rad tekal po cveticah na polju za višjo.

Kdo me kliče s ceste?

Mama, zakaj zapiraš okno? Odpri, da slišim veselje v sončnem dnevu, da ujamem rosno pomlad za dolgi pajčolan in jo prisilim, naj me počaka, da bom ozdravel.

★

Se ti ne zdi, da ob dežju dan joče z nami, ker smo žalostni?

Ali je res, da vsi ljudje živijo od hrane, ki jim jo daje zemlja?

Mami, je res sonce tako vroče, da stopi ves sneg, ki je zapadel čez zimo?

Mama, ti si dež, zemlja in sonce.

Kdo je dal toploto tvojemu srcu, mama, da razprši vse oblake, ki mečejo senco na moje veselje?

KORISTNA DARILA ZA PRAZNIKE

za sodobne žene in dekleta

V ZNAMENJU »AUSTERITY«

Še ni dolgo, ko smo jemali božično obdarovanje kot nekakšno pol prijetno pol naporno obveznost, ki je zahtevalo od nas nekaj dobrih idej, obhod trgovin in debelo denarnico. Ti obvezni in največkrat nesmiselni darovi, ki smo jih izmenjavali med seboj zaradi trdno zakoreninjenih navad, so postali danes, v času vse tanjših denarnic, skrajno mučna nujnost, ki bi se je najraje rešili. Toda ker računamo, da bomo dobili darila od drugih, čutimo dolžnost, da jih nakupimo tudi sami. In ker so se cene dvignile do zvezd, je edino smiselno, da naučimo sebe in svojo okolico nakupovati na nov način, v slogu varčevanja.

Nobenega darila, če ni tako ali drugače koristno. »Dulce et utile«, pripetno s koristnim. Drobna misel, prikupna konfekcija in prijazen nasme, po opraviš tudi z majhnim darilom. *Majhne pozornosti osrečujejo bolj od razkošnih gest.*

Torej božič novih dimenzij, manj zunanji in bleščeč, zato pa skromnejši in toplejši. Ko že toliko govorimo o *ekologiji*, zakaj se ne bi vrnili k naravi: darujmo rastline, cvetje, sadje, jestvine in pijače, seveda praznično zavite in okrašene. Košek cvetja, lončnico, azalejo, pleteno košarico s sadjem — morda jo spletete ali izdelate sami — (grozdje, pomaranče, izbrana jabolka, pozlačeni orehi in posrebreni mandeljni, vse okrašeno s smrekovo vejico in barvastim trakom.

Kaj pa košarica ali čedna pločevinasta ali poslikana kartonska škatla, naložena z lončki dobre (mogoče domače) marmelade ali s konservami kompota? Nič lažjega, kot pripraviti domačo mezgo iz pomaranč, limon ali grenivk. (Ali okusni lončki bolgarske mezge iz borovnic, malin, brusnic, šipka, višenj).

Prav tako se nihče ne bo branil v *kis vložnih*, zlasti domačih gobic, kumaric ali celo v sezoni doma pripravljenih zalog iz ozimnice, npr. kozarček ajvarja, džuveča, srbske solate, domače paradižnikove mezge. In za *ljubitelje sirov* čedna steklena skleda ali kozarec z različnimi vrstami italijanskih, francoskih, švicarskih, holandskih sirov, ali tistih iz sežanskih trgovin, od »nanosa« do »bohinskega«. In kaj bi bilo, če izberete na kmetih (ali pa v delikatesi) kupljene *salame*, klobase, želodce in vratove teh gnjati, okusno zavite, s kakšnim okraskom vmes, v posodi, zaviti v celofan in povezani s pisanim trakcem? In če je-

stvine daruješ v posebnih posodah, ki ohranjajo živila dolgo sveža, boš še posebno ustregel.

In če se boste odločili za *pijače*, nikdar ne nasedajte že božično konfencioniranim pijačam slabe kvalitete in zasoljenih cen. Izberite pristna vina pri zanesljivem vinskem trgovcu ali kmetu in jih sami zavijte ter primerno okrasite, pa boste razveselili srce vsakega pivca. Ne pozabite priložiti vizitke, iz katere bo razvidno, da gre za pristna vina, kupljena tam in tam.

Za ljubitelje piva bo zaboječek desetih, dvajsetih steklenic z zlatimi etiketami in napisi, tudi v gotici; pol svetlega, pol črnega piva, pa še pivski vrček v slogu zraven. Lahko pa darujete samo steklenico dobrega vina, a dodajte garnituro lepih kozarcev ali odpirac za zamaške (starinski ali skrajno moderen). In košek opreme za piknik na prostem? Ali vrtnarsko garnituro? Ali roštilj? Ali ljubko garnituro za vrtnarjenje na balkonu? Ali škatlo semen, ki jih poseješ takoj, pa boš na pomlad že imel sadike za balkon in vrt!

Originalen in koristen dar je tudi polička z razvrščenimi lončki različnih dišav in začimb, ki niso samo lepi na pogled, ampak tudi koristni.

In za tiste, ki jih zmeraj nekaj boli, kaj je bolj prijetnega, kot vrsta posod s *čaji*, kupljenimi pri herboristu; za kašelj, za prebavo, za jetra, za živce, proti zateklim nogam, revmatizmu, za čiščenje krvi, za zvišanje ali znižanje pritiska, za hujšanje, za apetit. In za lončke natiskati imena z lastno pisavo ali jih poslikati s trajnimi barvami?

Ali daruj kompozicijo suhih rož! Ali vrsto gomoljev za pomladno sajenje! Ali majhen akvarij s podvodnimi rastlinami in pisanimi ribicami. Ali gajbico s ptičkom, opremljeno z vsem, kar spada zraven (zlasti za otroke), ali z veveričko. In za tiste, ki imajo pse, pasjo ovratnico, vrvice, knjigo o psih.

Trajno vrednost imajo in predstavljajo zato neizgrešljiv dar dobre knjige, naj bodo leposlovne ali poljudnoznanstvene, in pa slike, zlasti tihožitja s cvetjem, ptiči, metulji in pokrajine.

Dražji bodo seveda termometri, barometri, a tu smo že izven našega programa v znamenju varčevanja in ekologije. Smo pa še vedno v območju koristnega, če omenimo še darila, kot so obutev, perilo in drobna oblačila. Torej pogumno denarnice na plan!

Z

Naš dom v prazničnih dneh

Tudi domovi naj imajo praznični pečat, in pri tem ni potreben blesk in dragoceni okraski, ki jih ponujajo trgovine. Prijetno vzdušje in božično domačnost lahko ustvarimo z lastno domiselnostjo in z majhnimi stroški, kajti osnovno je nekaj okusa in pridne roke. Barvasti trakovi in pentlje med smrekovimi ali borovimi vejicami in posrebrenimi češarkami, zvezdice iz staniolovega papirja, cvetlice, izdelane iz svilenega papirja in povezane s skritimi žicami, namizna tihožitja z mahom ali s sadjem, ki daje prijeten vonj in podeželsko domačnost, pa še drevesce, ki je lahko majhno, a pravo, vsajeno v cvetlični lonec — in po božičnem obdobju lahko raste dalje v kotu do naslednjega božiča!

Božično drevesce je lahko enkrat za spremembo okrašeno z mandarini, ki bodo žareli oranžno sredi zelenja kot majhni lampijončki in ki bo vsa soba dišala po njih. In darila pod njimi so lahko ovita v preprost svilen papir (carta velina) v oranžnih tonih, povezana z zelenimi trakovi in pentljami. Če gleda vošo dnevna soba na balkon, lahko za spremembo postavite drevesce na balkon ali teraso, tik pred okno, tako da bo gledalo v sobo. Okrasite ga z rdečimi kroglicami ali s svetlikajočimi se zvezdicami, zvečer pa ga osvetlite od daleč z lučjo (majhnim reflektorjem ali žepno svetilko in podobnim, kar bo učinkovalo posebno romantično). Darila pa boste zavili vsa v razne odtenke rdečega svilenega papirja, z rdečimi trakovi, in vaš sveti večer bo vsem ostal še dolgo v spominu.

Večerjo na praznični dan bo veselo povzdig-

nila čedna košarica ali pehar lepih rdečih jabolčkov ki jih za to priliko svetlo zloščite s prtičkom, nekaj jabolčkov pa razpostavite po prtju, obdanih z zelenimi vejicami ali z lovorjevimi (svežimi) listi in vanje potaknite svečke. Ko pridejo gostje, prižgite samo te svečke in vzdušje bo kar se da domačnostno.

Središče našega doma pa naj bo v božičnih dneh ob jaslicah. Jaslice ne bi smele manjkati v nobenem domu — velike, in bogate, če imate dovolj prostora na razpolago, majhne in skromne (lahko samo sv. Družina v hlevcu), če imate problem s prostorom. Postavljene naj bodo v prostoru, kjer preživite večji del dneva, na kraju, ki takoj pritegne pogled nase. Pri postavljanju jaslic pustimo prosto pot iznajdljivosti in domselnosti otrok, posebno večjih, pa tudi manjših ne podimo stran, češ da bodo vse polomili in zdrobili.

Če hočete, lahko letos spremenite tradicionalne jaslice, tako da jih sami izrežete in izdelate iz kartona in trdega risalnega papirja. Figurice naredite iz enega večjega stožca, ki mu ostrižete vrh in v katerega vtaknete manjši stožec za glavo. Ovijete in oblečete jih v krep papir različnih barv, za lase in brado pa uporabite vato. Hlevček je lahko izrezan iz kartona, za opornike mu damo nekaj palčk debelih kot svinčnik, na zunanjo stran in na streho pa prilimamo slamnate bilke. Poskusite, z nekoliko potrpljenja in iznajdljivosti boste postavili svojevrstne, lahko prav umetniške jaslice.

— a

Ženske poklicne bolezni naraščajo

Z vedno večjo skrbjo opazujejo zdravniki in znanstveniki naraščanje ženskih poklicnih bolezni. Bilo je sicer pričakovati ta pojav, saj se vedno več žensk posveča poklicnemu delu; toda porast je nenavadno velik. Zdravniki ugotavljajo, da vedno več ženskih bolezni izvira iz preobremenjenosti, saj milijoni žensk opravljajo gospodinjsko in še poklicno delo.

Zdravnik v nekem velikem podjetju je dejal, da se boji, da se bo pojav zgodnje ženske invalidnosti še razširil. Med 50-letnimi ženskami, ki zgublajo sposobnosti za delo, so na prvem mestu matere.

Znanost že dolgo ve, da je ženska bolj žilava od moškega. To velja zlasti za okrevanje po hudih boleznih. Pač pa je ženska v poklicu bolj nagnjena k boleznim kot moški. Njene telesne sile so namreč bolj usmerjene v izpolnjevanje tistih nalog, ki jih od nje terjata ženska narava.

Ako ženska opravlja tipično moški poklic, veliko hitreje zboli. Dognano je, da se delovna invalidnost pri ženski pojavi 10 do 12 let prej kot pri moškem. To je vzne-

mirljivo znamenje, ki ga družbeslovci ne bi smeli prezreti.

Katere poklicne bolezni najpogosteje opazujemo pri ženskah? Predvsem so to poklicne nevrose in pa motnje krvnega obtoka. Pod poklicnimi nevrozami razumemo tisto bolezensko stanje, kjer ni nobenih organskih obolenj, a ni nekaj v redu z živci. Trpljenje se pojavlja počasi in naskrivaj. Kaže se navadno v glavobolu, ki že sam zmanjšuje delovno sposobnost in je lahko vzrok hudih nezgod.

Poklicnih živčnih bolezni pri ženskah je kriva prekomerna zahtevnost dela, zlasti če so zaposlene samo določene mišice, kot npr. pri tipkaricah in šiviljah, da se omejimo samo na ta dva poklica.

Povečalo se je tudi število revmatičnih obolenj. Niso sicer smrtno nevarna, vendar človeka silno ovirajo pri delu in lahko celo povzročajo invalidnost. Revmatizem vseh vrst in oblik je bil še pred nekaj desetletji tipična moška bolezen, danes pa muči tudi že milijone poklicno zaposlenih žensk. Kolikor vemo, temelji na kroničnih infekcijah, a ga je silno težko popolnoma ozdraviti. DID

Lakota in revščina na svetu

Pred leti so veliko pisali in govorili o množičnem umiranju ljudi, zlasti otrok, v Biafri. Zaradi lakote. Letos smo imeli tudi dva taka senzacionalna primera lakote: katastrofalno umiranje ljudi in živali zaradi suše v obrobni deželah Sahare v Afriki ter lakote in pomanjkanja z vsemi žalostnimi smrtonosnimi posledicami pri milijonskih množicah v Bangladešu v Aziji. Tudi tema dvema primeroma so naša evropska obveščevalna sredstva, tisk, radio in televizija posvetila precej besed. Veliko manj pažnje pa mi, prenašičeni Evropejci, posvečamo pomanjkanju in lakoti, ki jo trpijo iz dneva v dan, iz leta v leto ali vse življenje na stotine milijonov ljudi na svetu. Pravo lakoto trpi četrtnina človeštva (800 milijonov ljudi), druga četrtnina pa je podhranjena ali trpi pomanjkanje po osnovnih življenjskih potrebščinah, in samo polovica ljudi na svetu živi s kolikor toliko zadostnimi sredstvi za dostojno življenje. To so statistike, ki so jih jasno iznesli na svetovni konferenci o prehrani, ki so jo organizirali Združeni narodi preteklega novembra v Rimu in kjer so sedeli predstavniki 120 držav sveta.

Zdi se mi prav, da se ob božičnem prazniku v ta problem zamislimo in da si ne samo kot ljudje, ampak tudi kot kristjani, odkrito izprašamo vest, kaj smo do sedaj storili in kaj lahko naredimo za tisto polovico naših sobratov, ki umirajo od lakote ali ki žive v revščini in pomanjkanju.

Skušali bomo na kratko nanizati nekaj ugotovitev, kje se pojavlja lakota in pomanjkanje, kje tičijo osnovni vzroki in skušali bomo podati vsaj kratko osebno misel o našem zadržanju.

KJE SE POJAVLJA LAKOTA IN POMANJKANJE

Ogromna večina lačnih živi v državah tako imenovanega tretjega svet, ki so po večini bivše kolonialne dežele, tam so še pred kratkim gospodovali in jih držali v suženjstvu evropski narodi. To so skoro vse države Afrike, Južne Amerike ter Južno Zapadne Azije, vključno Arabske države. V glavnem so to po večini kmetijske dežele, ki so se pred leti ali nekaj desetletji politično osamosvojile, ki pa se ekonomsko in družbeno-politično niso še dovolj razvile, da bi zadostile najosnovnejšim potrebam prebivalstva. Zato jim pravimo tudi nerazvite dežele, katerih glavne značilnosti so: preobljudenost, nepismenost in neizobraženost; njihovo poljedelstvo je zelo primitivno in nedonosno, industrializacija je šele v povojih, higiena in zdravstvo sta na nizki stopnji, tam vlada visoka umrljivost. Z druge strani pa so te dežele običajno zelo bogate na surovinah (kovine, petrolej, industrijske rastline itd.), ki jih uporablja bogati industrializirani svet.

Toda napačno bi bilo misliti, da vlada revščina samo v nerazvitih deželah. Lep odstotek ljudi, ki živi v pomanjkanju, je tudi pri nas, v Evropi, v Sloveniji, v Trstu. Čeprav ne moremo govoriti o pravi lakoti, kakor vlada v mnogih deželah tretjega sveta, vendar je lepo število naših bližnjih sobratov, morda mnogo več kakor si običajno mislimo, ki žive v pomanjkanju. Spomnimo se samo na osamele stare ljudi z mizernimi penzijami ali pa sploh brez penzije, na vdove z otroki-sirotniki, na družine s številnimi otroki, na prisilno brezposelnost, na invalide in pohabljenca, na umsko pogojene, na prebivalce revnih področij...

KJE TIČIJO VZROKI

Če se vprašamo, kje so vzroki za tragični pojav lakote in pomanjkanja na svetu, bi lahko odgovorili, da je pač temu kriv človeški egoizem, morda kot posledica izvirnega greha. Da so zato bogatini in reveži vedno bili in vedno bodo in si tako opravičimo svojo vest. Vendar bi bilo žalostno, neodgovorno, nevredno omikanega človeka, diabolčno, če bi se zadovoljili s takim odgovorom. Zato skušajmo vsaj v glavnih obrisih opisati osnovne zgodovinske in družbene vzroke lakote in pomanjkanja na svetu. Ti vzroki so tudi jasno nanizani v papeških in cerkvenih dokumentih v zadnjih 15. letih in katerih naša javnost na žalost dovolj ne pozna (Mater et Magistra, Populorum progressio, Gaudium et spes, Octogesima adveniensi).

Osnovna napaka svetovne gospodarske politike v zadnjem stoletju je bila ta, da je vse svoje moči usmerila v razvoj industrije in odvečnih potrošniških dobrin, pustila pa v nemar in zapostavljala poljedelstvo. Tako se poljedelske panoge niso razvile tako, da bi zadostile potrebam prebivalstva, ki se je z druge strani v zadnjih desetletjih zelo pomnožilo. Najbolj se ta razpon pozna pri zaostalih državah tretjega sveta. Vzporedno z vrtoglavim naraščanjem prebivalstva, se kmetijska proizvodnja ni sorazmerno razvila, ker je pač način obdelovanja zemlje ostal zelo primitiven. Pri tem nosijo veliko odgovornost kolonialistične države, ki so svoje kolonije izzemale v svojo lastno korist in niso poskrbele, da bi se domače prebivalstvo izšolalo in ustvarilo samostojno napredno gospodarstvo, bodisi na poljedelskem bodisi na industrijskem področju.

Kolonialističnim državam je bilo pač samo do tega, da so v revnih prekomorskih deželah dobesedno ropale surovine za lastno industrijsko rast. Bogate industrijske dežele se tega izzemanja poslužujejo še danes, čeprav z nekoliko drugačnimi metodami, ki so bolj rafinirane, a zato nič manj zlobne in škodljive za revne narode. Naj omeni-

mo tu samo mednarodno tržno politiko, kjer bogate industrijske države s svojo ekonomsko in tehnološko premočjo prevladujejo nad revnejšimi narodi, tako da v okviru te neizprosne igre, bogate države postajajo vedno bogatejše, nerazvite države pa vedno bolj revne. Morda smo videli prvi učinkovit zgodovinski poskus, ko so se nekatere nerazvite države zoperstavile tej neusmiljeni gospodarski logiki pri Arabcih: z ukinitvijo prodaje in s povečanjem cene petroleja, se je ves gospodarski sistem bogatih industrijskih držav omajal.

Drugi zelo važen vzrok lakote in revščine pa tiči v dejstvu, da je ogromen odstotek bogastva in dobrin, nakopičenih v rokah malo ljudi, medtem ko drobtinice odpadejo na široke množice revnih in slabotnih, ki pač morajo plesati, kakor jim maloštevilni bogatini godejo.

Ta pojav je v določenem razmerju viden tudi pri nas, a najbolj otipljive primere lahko najdemo v Južni Ameriki in pri Arabcih. V skoraj vseh državah Južne Amerike so še vedno v veljavi ogromna veleposestništva. Ta so v rokah male peščice ljudi, ki ravnajo s svojimi podrejenimi kmečskimi delavci kot s sužnji. In prav te milijonske kmečke množice so lačne; ti ljudje trpe pomanjkanje, bolezn, nepismenost. V Arabskih državah pa je ogromno bogastvo petrolejskih vrelcev nakopičeno v rokah maloštevilnih šejkov, medtem ko široke množice na drugi strani žive v revščini in pomanjkanju.

Lahko bi našteali še mnogo takih kričečih protislovij, bodisi na mednarodni ravni, bodisi v okrilju poedinih držav na svetu, a v okviru tega razmišljanja se mi dosedanje ugotovitve zdijo zadostne.

Vprašamo se, kje naj bo izhod iz lakote in pomanjkanje. Če ocenimo razne predloge o rešitvah ki so jih na mednarodnih srečanjih iznesli, vidimo, da ni prišlo še do nobenega konkretnega koraka, razen do splošnih izjav o potrebi mednarodne solidarnosti in medsebojni pomoči in sodelovanju. Ko pa gre za konkretne ukrepe bogatejše industrijske države, z ZDA na čelu, predlagajo zopet načine reševanja starega tipa, kjer bo gotovo šibkejši podlegel močnejšemu.

Komunistični svet trdi, da se lahko problem lakote na svetu reši samo z odpravo imperialističnega sistema in pa s poddržavljanjem privatne lastnine. Toda če izvzamemo Kitajsko, kjer je res komunistični sistem odpravil v 20. letih prej pogosti pojav lakote pri 800 milijonskem narodu, se mi zdi, da komunistične države niso kaj prida pripomogle do gospodarske in socialne rasti nerazvitih držav na svetu, kjer vlada lakota.

NAŠE ZADRŽANJE

Kaj naj mi kot poedinci in državljani storimo za lačne in revne na svetu? Iz vsega do sedaj povedanega je jasno, da je lakota v glavnem posledica

mednarodnih neusmiljenih ekonomskih in političnih zakonov, na katere kot preprosti državljani ne moremo direktno vplivati. Toda že dejstvo, da smo s tem problemom seznanjeni, da vemo, kje tičijo vzroki, in če smo prepričani, da za rešitev tega problema ni zadostna samo igra interesov, kjer močnejši nadvlada šibkejšega, ampak da so potrebne še druge splošne humanitarne vrednote, se mi zdi že dober korak naprej. Kajti samo s tako zavestjo bomo lahko v svojem, čeprav majhnem območju, pripomogli do ustvarjanja javnega mnenja, ki bo potem zraslo kot klic po socialni pravičnosti. In ta naš klic se bo pridružil drugim klicem in dejanjem posameznikov ali množic za pravico na svetu, v prid lačnih, ponižanih in razžaljenih.

Bolj konkretno in neposredno pa se mi zdi, da vsak izmed nas lahko najde način, kako pomagati lačnim in potrebnim sobratom. Najvažnejši se mi zdi ta, da se otresemo potrošniškega mišljenja in življenja, ki je značilen za krščanske evropske in ameriške razvite države. Vsak kos kruha, ki ga odveč zaužijemo in vsak nekoristen predmet, ki ga kupimo, bo prav gotovo v škodo nekoga, ki trpi lakoto. V praktičnem vsakdanjem življenju pa lahko vsak najde konkretne načine, kako si odtrga del svojega, čeprav morda skromnega imetja, in ga nudi svojemu sobratu v potrebi. Tudi karitativne nabirke za lačne in potrebne imajo še vedno svojo veljavo, zlasti ko vidimo, da na mednarodnih konferencah veliko govorijo, a da nič konkretnega ne ukrenejo.

I. B.

VOLITVE V ŠOLSKE SVETE

Že večkrat smo posvečali svojo pozornost problemu nove ureditve šole. Danes bi se radi sprijeli z najtežjim in najdelikatnejšim vprašanjem nove reforme: vprašanjem volitev, tako volitev staršev, kot volitev učnega osebja. Kako se bosta ti dve komponenti vedli na italijanskih šolah in ali ima za nas to relativen pomen.

Starši in učno osebje bodo morali izbirati na demokratičen način svoje zastopnike, ki jih bodo poslali v upravne organe. Ker pa demokratična izbira pomeni volitve, in volitve pomenijo liste, je za nas važno, kdo, oziroma katere skupine bodo postavile svoje liste. Bodo to tradicionalne stranke, ki nastopajo na upravnih ali političnih volitvah? Na italijanskih šolah bo prav gotovo tako, da bodo posamezne liste predložile ustaljene italijanske stranke. Med Slovenci pa te stranke nimajo mnogo privrženecv, če izvzamemo PCI in morda PSI, zato bo slika slovenskih upravnih šolskih organov manj politizirana kot pri Italijanih. Edina slovenska politična organizacija, ki nastopa v javnem življenju, je Slovenska skupnost. Njen interes pa je, da Slovenci nastopamo čim bolj enotno na vseh področjih, torej tudi na šolskem, zato je njeno stališče enostavno: povsod postavimo skupno listo, da bo tako onemogočena vsaka razprtija med Slovenci in da se izbere ljudi bolj po njihovi strokovnosti in manj po političnem prepričanju. Najbolje bi tej usmeritvi ustrezalo, da bi posamezna združenja staršev, ki že dalj časa uspešno delujejo po skoraj vseh šolah, predstavila eno samo listo, na kateri bi bile složno zastopane n.pr. vse šole enega didaktičnega

ravnateljstva, ali pa najprizadevnejši starši v okviru dosedanjega združenja. Za uveljavitev nove reforme, za katero si vsi prizadevamo, da bi čim bolj uspela, je začetek zelo važen. Če bomo vsi enotno in brez kreganja uredili predhodne pogoje, se bomo lahko uspešneje in čvrsteje lotili resničnih šolskih problemov, ki jih nalagajo vladni odloki demokratičnim šolskim organom. Te naloge niso majhne, saj predvidevajo obšolske, medšolske in izvenšolske dejavnosti, prilagajanje šolskega koledarja in šolskih urnikov krajevnim potrebam, nabavljanje opreme in orodja, ki služi pri učenju, sestavljanju notranjih pravilnikov pri izkoriščanju didaktične opreme in raznih dejavnosti (kulturnih, didaktičnih in športnih) in še drugih. Vse te nemajhne naloge bo moral opravljati n.pr. šolski svet didaktičnega okrožja.

Po drugi strani bo za naše slovenske šole pomembno tudi zadržanje slovenskih šolnikov. Ti sicer ne bodo predstavljali svojih list. To se pravi, da bo ena sama lista, na kateri bodo vsi šolniki kandidati in volilci obenem. Med slovenskim učnim osebjem delujeta sedaj dva slovenska sindikata, ki se bosta potegovala za to, da bi njihovi eksponenti bili prisotni na vseh stopnjah šolske uprave.

Če bo tako mišljenje prevladalo na vseh slovenskih šolah, potem bi lahko dejali, da Slovenci stopamo v novo šolsko reformo z jasno perspektivo, da bo s prizadevanjem celotne slovenske manjšine slovenska šola rasla v ponos in korist vseh nas.

FRANC MLJAČ

pravni nasveti

ODPOVED DELA

»Pred kratkim sem svoji gospodinjski pomočnici odpovedala službo precej burno... S tem še nočem reči, da sem jaz imela v vsem prav. A ta moja bivša gospodinjska pomočnica mi sedaj ne da miru in trdi, da nisem uredila stvari, kot bi bilo prav in da ima še vedno čas, da se obrne na sindikat. Povejte mi, ali je tako, kot sem ravnala, napak? — G.M.«

Delodajalec lahko odpove delavcu tako, kot ste vi odpovedali svoji gospodinjski pomočnici, to je odslovi delavca na mestu, brez poprejšnjega opozorila in ne oziraje se na morebitne drugačne pogodbeno dogovorjene termine le, če so za to dani upravičeni razlogi. Odslovitev brez poprejšnjega opozorila je podvržena določeni

nim pravnim normam. Tako odslovljeni delavec nima pravice do poprejšnjega opozorila o odpovedi in tudi ne do odškodnine za izostalo prejšnje opozorilo, pač pa do normalne plače za opravljeno delo, nadalje do pripadajočih mu obrokov božične nagrade, do že pripadajočega mu plačanega počitniškega obdobja, do pripadajoče mu odškodnine za hrano in stanovanje in kočno do odškodnine za leta, ko je bil v službi. Menimo, da ste bili vi mnenja, da gospodinjski pomočnici ni treba dati nekaterih izmed omenjenih odškodnin. Dolgovane odškodnine so odmerjene na osnovi let, ko je bila gospodinjska pomočnica pri vas v službi in ustrezajo 15 dnevni plače v primerih, da je gospodinjska pomočnica delala več kot 4 ure dnevno ter 8 dnevni plače, če je delala manj kot 4 ure. Odškodnina pripada tudi za delovna razdobja, ki so krajša od enega leta. Če je bila na primer gospodinjska pomočnica v službi pri družini 18 mesecev ima pravico do odškodnine za eno celo leto in še za polovico drugega leta. Če ji torej pripada za vsako leto 8 dni plače kot odškodnina, ima pravico do 8 dni

in še do polovice 8 dni, to je do nadaljnjih 4 dni, skupno torej do 12 dni plače. To velja tudi v primeru, da je ostala gospodinjska pomočnica v službi manj kot 1 leto. Tako je odločilo ustavno sodišče 28. decembra 1971, s čimer je bil avtomatično razveljavljen 1. odstavek 2120. člena civilnega zakonika, ki je glede tega določal drugače.

DELAM V ŠVICI

»Našel sem si delo v Švici kot sezonski delavec. Potrebno pa bi bilo, da rešim težak problem. Imam namreč tri majhne otroke, a nimam nikogar, komur bi jih lahko zaupal. Moral jih bom zato dati v kak zavod. Ali ni nobene socialne ustanove, ki bi mi lahko pomagala, da bi zmožel zadevne stroške? E.F.«

socialni kotiček

SPORNI INPS

Že nekaj mesecev se italijansko časopisje ukvarja z velikim narastkom tožb proti ustanovi INPS, njihovimi posledicami ter bajnimi zaslužki, ki bi jih pri tem imeli razni pravniki.

V nekaterih italijanskih deželah so hoteli naprtili odgovornost za nevzdržno stanje, v katerem se nahaja ustanova INPS, raznim patronatom.

Tednik »Il Mondo« je v 24. številki z dne 4. julija 1974 po neki svoji subjektivni analizi tega problema objavil dolgo vrsto imen pravnikov, ki so prejeli velike vsote denarja v letu 1972 od raznih pokrajinskih ustanov INPS-a. Navedena so imena advokatov, ki so prejeli za sodnijske stroške (glede penzije za invalidnino) tudi preko 200 milijonov lir.

Kako smo prišli do takšnega stanja?

Da razumemo bolje situacijo, moramo jasno imeti pred očmi dva zakona: zakon št. 153 z dne 30. aprila 1969 in dekret predsednika republike št. 639 z dne 30. aprila 1970. Člen 57 zakona št. 153 predvideva, in to prvič v Italiji, da delavec, ki izgubi tožbo proti ustanovi za socialno skrbstvo, ni dolžan plačati nobenih stroškov. Tako se je zgodilo, da so nekatere kategorije delavcev (kmetje, koloni, spolovinarji, trgovci, obrtniki) vložili tožbe proti INPS-u za dosego svojih pravic samo zato, ker so vedeli, da nimajo kaj izgubiti, če tožbo izgubijo. Sam patronat E.P.A. C.A. je vložil 1969. leta 2906 tožb, leta 1973 pa nič manj kot 12.160.

Člen 27 istega zakona pooblašča vlado, da izda odlok za obnove upravnih organov ustanove INPS. Večina je upala, da bodo tako od-

stroški za oskrbovalnino v zavodih, zavetiščih in podobnih ustanovah, ki sprejemajo otroke italijanskih delavcev, ki so zaposleni kot sezonski delavci v Švici, so deloma povrnjeni z državnim prispevkom. Pred nedavnim je namreč ministrstvo za delo in socialno skrbstvo določilo, da bo izplačalo družinam izseljencev v Švici, ki so tam na delu kot sezonski delavci in ki so prisiljene, da zaupajo svoje otroke zavodom v Italiji, 50-odstotni prispevek za izdatke, ki jih imajo s plačevanjem mesečnih oskrbovalnin omenjenim zavodom. Za dosego tega prispevka morajo prizadeti prečložiti pokrajinskemu uradu za delo prošnjo na nekolokovanem papirju, skupno z dokumentom v izvorniku ali v fotokopiji, ki ga izdajo omenjeni zavodi in na katerem je potrjeno o plačilu mesečne oskrbovalnine.«

pravljenе vse neskladnosti te uprave. Vsa stvar se je pa obrnila drugače; po decentralizaciji se je stanje še poslabšalo. Decentralizacija je prišla z navedenim dekretom št. 639. Ustanovljena sta bila tako dva odbora: pokrajinski in deželni; poleg tega pa so bili strogo določeni roki za rešitev vloženih prošelj in še nekatere druge upravne norme.

Ko je izšel omenjeni dekret, se je nekaterim zdelo, da se je hotelo s tem otežkočiti upravni sistem, drugi pa so bili mnenja, da bo z novim dekretom rešitev prošelj hitrejša in bolj objektivna ter da se bo končno ustavil naval tožb.

Stvar je šla drugače, ker upravni decentralizaciji ni sledila obnova zastarelih in sklerotičnih struktur. Zdravniške usluge n.p.r. so ostale neučinkovite bodisi zaradi pomanjkanja sredstev bodisi zaradi mentalitete funkcionarjev. Nekateri uslužbeni zdravniki (že upokojeni, ker so dosegli starostno dobo, so bili zopet sprejeti v službo honorarno) odobrilo invalidnino le, če se prosilec predstavi v nosilnici. Hudobni jeziki pa trdijo, da zdravniki zaprejo oči pred tistimi, ki imajo primerno priporočilo.

Tako si razložimo primer delavca, ki mu ni priznana invalidnina, čeprav je prišel na pregled v kaotičnem stanju, ker je bil pravkar odpuščen iz bolnišnice zaradi epatične ciroze.

Tako si razložimo, zakaj je toliko prizivov, ki že več let čakajo na rešitev s strani deželnega odbora.

Prav tako si lahko razložimo, zakaj je potrebno na splošno dve leti za odobritev navadne prošnje za pokojninske družinske doklade, prošnje, ki jo je predložil ubogi upokojenec, ki se mora preživljati samo s svojo revno penzijo (34.800 lir mesečno).

To stanje prisili delavca, da se obrne na sodnijo. Vendar tudi ko je dobil tožbo, doseže svoje priznane pravice le po mesecih dolgega čakanja, ker INPS ni v stanju, da bi izvršil to, kar mu sodnik ukazuje.

EDI ŽERJAL

ZAMEJSKA IN ZDOMSKA LITERATURA (nadaljevanje)

Boris Pahor

Za 60-letnico rojstva tržaškega pisatelja Borisa Pahorja je izdala Založba Obzorja v Mariboru njegove izbrane novele in črtice z naslovom VARNO NAROČJE (1974, str. 260). Knjigo je s pisateljevim sodelovanjem uredil in ji napisal spremno besedo Joža Mahnič.

Varno naročje je po dveh letih že druga Pahorjeva antologijska zbirka. Prva ima naslov GRMADA V PRISTANU (Ljubljana 1972) ter je ponatis zbirke KRES V PRISTANU iz leta 1959, dodani pa so ji še odlomki iz romanov ONKRAJ PEKLA SO LJUDJE (1958) in PARNIK TROBI NJI (1964). Spremno besedo in razlago ji je napisal Jože Pogačnik (moje poročilo v *Mladiki* 1973, 37).

V Varnem naročju je pet novel iz prve Pahorjeve knjige MOJ TRŽAŠKI NASLOV (1948), ena iz KRESA V PRISTANU (1959), osem iz NA SIPINI (1960), zadnji dve še nista izšli v knjigi. Vsega je 16 novel in črtic, krajevno jih družita Trst in Kras, časovno pa segajo od pisateljevih otroških let do današnjih dni. V novelah in črticah živi Trst v svetlobi in senci, podnevi in ponoči, toda pred bravcem se odpirajo samo revni domovi in ozke ulice starega dela mesta. V prvem delu knjige so junaki otroci: *Žrelo kamnitega leva* pripoveduje o slovenskih in italijanskih dečkih, ki kradejo med prvo svetovno vojno za domače premog, dokler enega izmed njih ne povozi vlak. *Malka* je Beneška Slovenka, še na pol otrok, a jo je revščina pahnila v staro mesto med izgubljenke. *Moj bratranec Ciril* je psihološka črtica o dečku, ki je moral krasti, potem se je ubil. *Laura* je novela o treh otrocih, ki se igrajo in kopljejo. *Kaki* pripoveduje o pisatelju in njegovi sestri, ko sta bila še otroka. *Ponarejeno drevesce* je socialna črtica o jetični deklici pristaniškega delavca.

Vsi ti otroci so polni življenja, naravni in neposredni, tedaj še niso občutili prave narodnostne ločitve, igrajo se, kopljejo, pogovarjajo, med njimi se pojavljajo prve ljubezni. Siromaštvo jih tare, znajo pa si tudi pomagati in pozabiti na vsakdanje težave. Napisane so prizadeto in z veliko ljubeznijo, vanje je dal pisatelj veliko samega sebe.

Po drugi svetovni vojni so v Trstu zavladovali ameriški vojaki in s svojimi denarji zmešali marsikatero dekle. To vzdušje in pisateljevo razpoloženje vidimo v novelah *Žebliček v ključavnici* in *Nema abeceda noči*. Dve noveli sta posvečeni občutju ob priključitvi dela Primorske Jugoslaviji, in sicer *Prešeren se drži na smeh* in *Pismo kraški deklici*.

V novelah *Na školjih* in *Plesalka* je pisatelj mojstrsko naslikal psihologijo dveh deklet, ki se zaradi prejšnjih neljubih doživetij ne moreta ljubezensko sprostiti. V prvi je v ozadju morje v vsej svoji spremenljivosti, v drugi živi Kras v edinstveni lepoti.

Istrski strojevodja je realistična slika o strojevodju na istrski ozkotirni železnici v nekdanjih časih, *Nomi* pripoveduje o životarjenju obubožanega trgovca, *Varno*

naročje je povest o siromaku Remigiu z živilskega trga, *Na uho mu je povedal* pa je črtica o slovenskem trgovcu — »če pa ni trgovec, je pač uradnik ali obrtnik, ki stanuje nad vami ali celo v istem nadstropju kot vi« —, ki se pred kupci boji uporabljati materino govornico.

Knjiga Varno naročje je enotno ubrana na Trst in njegovo okolico, junaki so v glavnem otroci, dekleta in mali slovenski ljudje. Vsi ti ljudje so kot izrezani iz vsakdanjega življenja, psihološko prefinjeni in enkratno podani. Pisatelj jih prikazuje z različnimi pripovednimi tehnikami, z opisom, z retrospektivo, z dialogom, impresionistično in z vsemi možnimi barvami dneva in noči. Ljudje in narava so intimno povezani, narava pa nastopa tudi kot samostojna življenjska in estetska vrednota. Pahor jo podaja kot slikar in kot poet impresionistično, lirično in prepričljivo pričara bravcu »dušo« določenega kraja. Narava mu je tudi morje, živ element v več novelah. Morje je za Pahorja več kot vsa druga narava, saj pravi v Remigiu, da »tako vse, kar je lepega, kakor vse, kar je klavnega, se pri meni odloča zmeraj z morjem kot pričom«. Socialna in narodnostna ideja sta zastopani skoraj v vseh novelah, močna vsebinska sestavina pa je tudi ljubezen, ki jo prikazuje Pahor sproščeno in odkrito, kot del človeške narave.

Naslov novele in knjige Varno naročje je utemeljeno v pisateljevem prepričanju, da vsi iščemo kako »varno naročje«. Remigio se je zatekal po pomoč k ženam, ne k moškim in tudi pisateljevi znanci in prijatelji »so bili vsi podobni njemu, Remigiu«. »Tisto umikanje od zavednega odločanja o sebi, sem mislil, ali naj je ta slabost, ki se ji tako radi predajamo, tak Remigio v nas? Pa naše zatekanje v naročje nazorov, kaj ni tudi to umik, beg k nerazumnemu, k neotipljivemu?... Res smo mu vsi podobni, in če ne iščemo žene-matere, ki naj nas sprejme vase, potem pričakujemo, da nas posrka vase ideologija, če ta ne, pa kaj drugega.« Po Pahorju smo kot otroci, »ki samo zahtevamo, namesto da bi čutili potrebo po samostojnem, moškem, možatem dihanju in gibanju«. Zato se bojimo odločati o sebi, bojimo se govoriti slovenski, zato pošiljajo matere »svoje malčke v tak vrtec in v tako šolo, da se tam naučijo jezika, ki ga one niti ne berejo niti ne pišejo«. In kot zaključek ugotovitev, »da ni moč pričakovati drugega od ljudi, ki so imeli za velike može samo take, ki so zlagali pesmi ce; ta zgodovina je stara, ta invalidnost ni od danes«.

V tej knjigi je pisatelj čudovito dozorel, vse novele je izčistil in dopolnil, da so dokončne. VARNO NAROČJE in GRMADA V PRISTANU predstavljata najboljšo Pahorjevo novelistiko in postavljata avtorja v sam vrh sodobnega slovenskega pripovedništva.

Joža Mahnič je napisal 31 strani do'g esej z naslovom *Leposlovno delo Borisa Pahorja*. V njem je predstavil Pahorja v celoti in ta esej je med najboljšimi, kar jih je bilo napisanih o tem značilnem tržaškem pripovedniku.

(Se nadaljuje)

Martin Jevnikar

MEJE SPOZNANJA

V okviru svoje pred nedavnim obnovljene znanstvene knjižnice je celjska Mohorjeva družba pred nekaj meseci izdala knjigo *Meje spoznanja*, ki je v marsikaterem pogledu novost na slovenskem knjižnem trgu. Knjiga je pravzaprav nekakšna anketa, zbirka različnih misli in nazorov, kot pravi v predgovoru Anton Trstenjak, ki je knjigo uredil. Na skupno tematiko — meje spoznanja — odgovarjajo strokovnjaki iz različnih znanstvenih in nazorskih območij: filozof Janez JANŽEKovič, logik Franc JERMAN, matematika Ivan VIDAV in France KRIŽANIČ, fizik Črt ŽUPANČIČ, tehnolog Anton KUHELJ, kemik Lado KOSTA, genetik Miklavž GRABNAR, fiziolog Andrej O. ŽUPANČIČ, psihologa Jurij ZALOKAR in Anton TRSTENJAK, sociolog Franc BUČAR. Že iz teh podatkov je razbrati, da je knjiga Meje spoznanja po sestavi in vsebini dokaj nenavadna in pestra. Skušali bomo prikazati nekaj glavnih potez njene vsebine bolj zato, da bi spodbudili k branju, kakor pa zato, da bi postalo branje odvečno.

Pravzaprav je spoznavanje, o katerega mejah je govor, intelektualno spoznavanje v ožjem pomenu besede, se pravi tisto, katerega značilne objektivacije so demonstrativne in izkustvene znaosti. Meje takega spoznavanja bi lahko delili v dve skupini.

K prvi skupini sodijo meje, ki se javljajo znotraj samega spoznavnega prizadevanja. O splošnih mejah v tem smislu raziskuje (teoretična) filozofija: že sama opredelba resnice opozarja, da je spoznavanje »zunanjega« sveta vedno omejeno in nepopolno (J. Janžekovič); načela, po katerih se odvija mišljenje in s tem spoznavanje, ne moremo razumsko utemeljiti — vanje zaupamo (F. Jerman, J. Janžekovič). Te splošne meje dobivajo določne in posebne obrise na različnih znanstvenih področjih: odgovor na zastavljeno vprašanje porodi na desetine novih (M. Grabnar); tudi v matematiki, ki velja za najeksaktnjšo in najzanesljivejšo vedo, verjamemo precej več kakor vemo (I. Vidav). Spoznanje oziroma znanstveni napredek ovirajo poleg tega bolj ali manj prigradni činitelji: hitrost razvoja človeške miselnosti in mišljenja je meja za hitrost v razvojni znanosti; znanstveni napredek pogojujejo gospodarske možnosti; znanstvenik ne more slediti poplavi strokovnih člankov in knjig; nastajajo tudi

težave pri vzgajanju znanstvenikov in tehnikov (L. Kosta, A. Kuhelj).

Meje spoznanja pa obstajajo tudi v tem, da je znanje vrednostno ambivalentno: znanost služi dobremu in zlu (F. Križanič), je moč, ki se rada sprevrže v nasilje (A. O. Župančič). Danes smo se začeli z grozo zavedati, da ima zahodna kvantitativno pojmovana civilizacija, ki je sad zmago-slavja načela kvantitete, na katerem sloni moderna znanost, tudi svojevrstno, kar zastrašujočo sociologijo. Človek kot osebnost je postal kvantiteta med kvantitetami, po učinku storljivosti plačljivo, po načelu daj-dam bolje ali slabše konvertibilno blago (A. Trstenjak). Znanost se lahko sprevrže v sredstvo nasilja tudi na posreden način: kratkovidno uporabljanje znanstvenih in tehnoloških dosežkov uničuje okolje in posredno človeka. Potrebna je nova etika, ki naj bi vzpostavila pravilen odnos do vsega bivajočega, ne samo do človeka (A.O. Župančič), ali celo nova vera (Č. Župančič). Razumljivo je torej, da so znanosti, ki obravnavajo človeka in družbo ne samo deskriptivne, ampak vedno tudi normativne; v njih je vedno prisotna tudi vrednostna razsežnost. Človek ni samo fenomen (A. Trstenjak, F. Bučar).

Te so torej na kratko meje intelektualnega spoznanja. Po svojem večstoletnem zmagoslavnem pohodu z znanostjo in tehniko, se danes, ko bi moral slaviti svoj triumf, teh meja človeški razum zaveda tudi z grozo. V knjigi Meje spoznanja ni sledu po kakem scientističnem brezpogojnem zaupanju vsemogočnemu človeškemu intelektu in vseodrešujoči znanosti. Optimizem, ki je bil tako živ še pred nekaj desetletji, danes zamenjuje celo pesimizem. Andrej O. Župančič npr. trdi, da je razum samomorilno orodje, ki pelje po velikanski povratni zvezi prek znanosti in tehnologije k samouničenju. Jurij Zalokar kliče po nujnosti dopolnitve omejenega intelektualnega znanstvenega spoznavanja s spoznavanjem, ki sega v bistvo stvari in ki je sad neke skrite človeške moči, konec koncev po dopolnitvi znanosti z religijo.

S knjigo Meje spoznanja se začena v okviru znanstvene knjižnice celjske Mohorjeve družbe nova serija knjig, ki nosi naslov Sodobna misel. V njenem programu je, kot pravi njen urednik Jože Strgar, da bodo sodobni ljudje obravnavali sodobne pereče probleme. Važno se nam zdi, da so ti ljudje tudi Slovenci. S tem je namreč tudi rečeno, da serija Sodobna misel pomeni novo možnost in spodbudo, da se razvije slovenska misel o vprašanjih, ki tarejo naš čas, kar pomeni važen prispevek k obogatitvi in pozitivni slovenskega kulturnega življenja. Tudi iz tega razloga, če smo uvodoma rekli, da je knjiga Meje spoznanja novost na slovenskem knjižnem trgu, zdaj pristavljamo, da je novost, ki jo je treba pozdraviti.

MARTIN BRECELJ

Primorski slovenski biografski leksikon

Goriška Mohorjeva družba se je lani odločila, da začne izdajati PRIMORSKI SLOVENSKE BIografski LEKSIKON, ki naj bi zajel imena vseh vidnih javnih in kulturnih delavcev na Primorskem tostran in onstran državne meje, to je približno na ozemlju, ki je med obema vojnoma spadalo pod Italijo.

Delo bo monumentalno in bo, ko bo dokončano, lahko služilo vsem, ki se ukvarjajo z zgodovino teh krajev. Obenem pa bo tudi svetu pokazalo življenjskost in kulturno bogastvo primorskih Slovencev. Podobnega dela ne premorejo vsi, celo večji narodi ne, in bo, dokler ne izide Slovenski biografski leksikon, skoraj edini vir podatkov za pisce naše zgodovine. Celotno delo bo obsegalo okoli 3.000 gesel.

V tej številki objavljamo nekaj pripomb naše sorednika k prvemu snopiču, z dobrim namenom, da bi to veliko delo še izpopolnili. V naslednjih številkah pa bi radi slišali mnenja tudi drugih naših sodelavcev in prijateljev o tem pomembnem delu.

Ur.

Goriška Mohorjeva družba nas je pred kratkim razveselila s prvim snopičem Primorskega biografskega leksikona, ki sicer spada še v lansko redno zbirko. Vsakdo, ki se zanima za slovensko kulturo in publicistiko, ga je z zanimanjem vzel v roke, saj mora to delo izpolniti veliko vrzel in obenem dati tudi priložnost zamejskim Slovincem, da pokažemo svojo organizacijsko sposobnost in strokovno pripravljenost.

Prvi snopič, ki ga imamo torej pred seboj, ima 24 strani uvoda, seznamov sodelavcev in kratic ter 40 strani člankov, imena pa segajo od A do Bartol. Delo je zastavljeno zelo resno in solidno, zelo sistematično in kar se da popolno — toda po kritičnem pregledu pridejo na dan tudi pomanjkljivosti, predvsem pa neizbežni pomisleki. Prvo vprašanje, ki se zastavlja bralcu, je namenjeno obsegu: spričo monumentalnosti celotnega leksikona, ki jo lahko le ugibamo po prvem snopiču, se nam utrjuje bojazen, da bo delo izšlo v celoti morda čez kako desetletje, mi pa bi radi leksikon imeli že kar na mizi. To spoznanje nas sili, da sprejemamo prvi snopič, v katerem se predstavlja uredniški odbor, z mešanimi občutki. Ustavili bi se že pri naslovu: Primorski biografski leksikon bi bil čisto dovolj in dovolj jasno tudi, pa se je založbi zdelo potrebno dopolniti ga še z oznako »slovenski«, kot da bi to ne bilo dovolj razvidno že iz jezika in imen. Monumentalnost je razvidna iz seznama kratic in krajšav, teh je namreč za dobrih 15 strani, kar otežuje tekst in manjša njegovo uporabnost. Kratice in krajšave pa sploh niso dokončne, ker jih bo treba pri vsakem nadaljnjem

snopiču dopolnjevati in dodajati. Sploh daje prvi snopič misliti, da se je uredniški odbor stalno zgledoval in imel pred očmi Slovenski biografski leksikon, ter ga na tihem hotel prekositi. Glede na to, da bo SBL še dolgo čakal na zadnji snopič in da bo takoj nato moral začeti nanovo izhajati s popravki in dopolnili, pa nismo nič kaj preveč optimistični na prihodnost Leksikona Goriške Mohorjeve družbe. Goriški uredniški odbor se je namreč odločil, da čimbolj izkoristi že obstoječi SBL in da osvoji vse članke — ki zadevajo obravnavane osebnosti s Primorske — in jih seveda posodobi. Toda tako so se nekateri članki razvlekli v nedogled, nasprotno pa so drugi, ki so nastali samostojno, krajši in opremljeni z manj številnimi podatki (Alasia da Sommariva). Uredniki so se odločili vključiti tudi številne osebnosti, ki niso slovenske, a ki so z življenjem primorskih Slovencev tesno v zvezi. Tako so prišli v leksikon jezikoslovec Ascoli, zgodovinar Elio Apih, razni predstavniki družine Attemsov, častnikar Alessi itd. Zdi pa se, da je tem »gostom« bil prostor prebogato odmerjen: tako na primer Ascoliju skoro trije stolpci. Attemsom pa skoro šest. Menimo, da je to preveč, ker vsebina člankov lahko zanima le zgodovinarje ali specialiste, ki imajo za svoje raziskave na razpolago tudi druge vire. Nasploh bi lahko rekli, da so bili kriteriji sestavljanja člankov prvega zvezka zelo neenotni in nehomogeni. Tudi nekaterim mlajšim primorskim Slovencem je posvečenega preveč prostora in objavljeni podatki so večkrat nepotrebni in nebitveni, kar pa verjetno izvira iz vprašalnih pol, katere so uredniki nekritično pregledali. Istočasno pa je zelo na kratko in površno obdelan politik Branko Babič, ki je zaslužil komaj tretjino stolpca, in vendar je v povojnih letih igral važno vlogo na Tržaškem, če ne drugega že zaradi važnih funkcij, ki so mu bile zapupane. Opaziti je tudi, da so izpadla nekatera imena še živečih osebnosti, ki bi morda ob strožjem kriteriju izbire ne spadala v leksikon, a — spričo široke sprejemljivosti, ki jo dokazuje prvi snopič — ne bi smela manjkati.

Napak je malo in niso bistvene, kar priča, da je odbor skrbel za nujno potrebno resnost. Izstopa edinole napaka na str. 9, kjer pri Alasiu da Sommariva izhaja, da obsega njegov italijansko-slovenski slovar samo 11 listov, v resnici pa gre za 111 listov. Pa še ena opazka: pri vseh (ali skoro vseh) živečih osebnostih, ni zapisano, kje zdaj živijo in delajo.

Ob koncu velja pripomniti, da je PSBL veliko delo, ki se ga je Mohorjeva družba v Gorici lotila s zelo široko zastavljenim načrtom, zaradi česar izražamo bojazen, da bo zaradi številnih težav zamrl, preden bi utegnil priti do zaključka. Zamejskim Slovincem bi v tem trenutku bolj služil priročnejši in bolj skromen leksikon, ki bi se morda zgledoval po anglosaških »Who's Who«.

SERGIJ PAHOR

Stanko Janežič:

Iz oči v oči

Ocenjevalci si skoraj križajo meče ob ne-problemu, ali je Stanko Janežič, ta neutrudni, štajersko radoživi ekumenist in romar s pevsko žilo, tokrat postregel bravcem s poezijo, z lirično prozo ali z lirično meditacijo. Janežiču štejemo v dobro, da si tega problema ni postavil. Zakaj dandanes, ko padajo pregrade med pripovednim in izpovednim, ko je v literaturi toliko več forma'nega iskanja kot pa izpovedne nuje, učinkuje nadvse sveže ta Janežičeva odsotnost vsakršne želje po uklenjeni formi, po izrazni uglašenosti in tudi po všečnosti. Močnejša je bila v njem težnja po preprostosti in iskrenosti; ta mu je narekovala razvezano, neobvezno obliko, ki se prosto zvršča zdaj v krhek liričen zaris, zdaj v zanosno razvalovano odo ali v barvit pejzaž, zdaj spet v zrelo, kratko uzrtje ali pa celo v preprosto popotno kramljanje. Skratka, Janežičeva poezija ne čuti nikakršne vezanosti navzven in vendar ostaja poezija. Morda še bolj kot njegova dosedanja, ker je vsa podrejena samo nasilni težnji po soočenju s sabo, s sodobniki, z današnjostjo (kar je Janežič potrdil tudi v samem naslovu zbirke: Iz oči v oči.)

S tem da mu je bilo tu več do resnice kot do ugajanja, več do vsebine kot do oblike, s tem da se je odpovedal lepemu zvenu, pevnosti in patosu ter je ostal pri skromni osebni izpovednosti, je odpadla z njegove poezije vsa dosedanja navlaka. Ostal je Janežič v svoji razglašeni pristnosti, preprost, a svež in prepričljiv. Janežič v svoji doslej najbolj svojski umetniški podobi in zato morda tukaj na višku svoje pesniške poti.

Seveda velja to za osnovni vtis, ki ga dobiš ob branju zbirke, v kateri pa seveda ni vse zlato. Med sedmimi razdelki pa vendarle vsaj dva osrednja, *Domačija* in *Zemlja* in mestoma *Sijoči vrh* in *Pot v krogu*, odzivata v nas in bodisi s svojo panonsko barvitostjo, bodisi s svojo toplino in svežo čustvenostjo ali žlahtno zrelostjo govorita v prid originalnosti in poetičnosti našega pesnika. Pa tudi cikel *Romarja* bo s svojo za duhovnika redko motiviko, s psihološko pretanjenostjo in z nežnim vibriranjem izpod verzov marsikomu zanimiv, če ne celo všeč. Manj je moč najti originalnega v ostalih razdelkih, zlasti v *Samotnih nižavah* in *Besedah*; čeprav je namreč tudi v njih toplina, je tudi za tako novo vino ta posoda že preveč stara in izrabljena. (V prvem se reši krhka impresija *Breza*, v drugem pa tista lepa Janežičeva definicija lastne poezije, ki bi jo noben kritik ne mogel nazorneje označiti: »... najlepši je njihov otroški smeh. Širok, brez ograj. Jutranje sonce brez senc«. In tak je ponekod Janežič: neverjetno optimističen, svetel, otroški, brez ograj.) Opozoriti je treba tudi na slikoviti, v lapidarnih ugotovitvah navrženi avtoportret neke generacije, kot ga je Janežič podal v pesni: *Molk* (*Pot v krogu*); tu je dodal pesnik svojim dosedanjim lirskim iskanjem neko novo razsežnost. Žal je prav v istem razdelku pravi cvetober morda nehotenih, a karseda razvidnih vplivov tja do Kocbeka in Truhlarja, pozneje v *Hvalnicah* pa do *Frančiška* in do *Beličiča*.

A kot že rečeno, Janežičeve kvalitete pridejo do veljave predvsem v osrednjem delu. Čeprav ima vsepovsod

kaj povedati, se je vendarle prav tam znal vzdigniti iz preveč osebnega in iz oblikovno izrabljenega v čist poetični izraz in v doživljajsko polnost. Pri tem naj opozorim na dve pesmi iz cikla *Zemlja* (*Topla in Zaspiva*) ter na večino pesmi v ciklu *Domačija*, zlasti na drugo polovico, na očetovo in materino smrt, na slavospev vinogradom štajerskega Jeruzalema, na štajerska domača s'avja, na godovno, trgategv, klet.

Manj kot je hotel biti Janežič v tej zadnji zbirki nekaj posebnega, bolj se je nazadnje temu približal. *Iskal je Naše* in *Skupno*, prisluhnil je na vse strani — in nehote je *na svoji poti iz sebe* najintimneje izrazil samega sebe. Zato je *IZ OČI V OČI* kljub pomanjkljivosti lepa, prikupna knjižica in najbrž Janežičevo doslej najzrelejšo delo. Najbrž se bo po svoji komunikativnosti priljubilo tudi preprostejšim bravcem.

ZORA TAVČAR

Tomizza v slovenščini

Državna založba Slovenije je pred kratkim dala na trg prevod romana tržaškega pisatelja Fulvia Tomizze »Miriamino mesto«. Gre za brez dvoma hvalevredno pobudo, katere namen je seznaniti slovenske bralce z največjimi deli sodobne italijanske tvornosti, pri Tomizzi pa je to še posebej pomembno, saj gre za avtorja, ki ustvarja v neposredni bližini Sovencev, ki — vsaj deloma — izhaja iz slovenskega ambienta in je tudi sam neposredno spoznal povojno jugoslovansko stvarnost. Vendar pa Tomizza prerašča lokalni pomen in zna govoriti tudi bralcu, ki ne pozna Trsta ali Istre in ga zna pritegniti v svoj svet.

Tomizzov roman je sodoben in samosvoj slavospev ženi in zakonski ljubezni, obenem pa raste pred nami slika mesta, Miriaminega mesta, v katerem je avtor našel zatočišče in ga skuša spoznati. Ne glede na literarni in estetski pomen tega dela pa velja zamuditi se nekoliko pri prevodu, ki nikakor ne prispeva k ugledu slovenskih prevajalcev.

Predvsem velja, da prevajalec ni znal, oziroma ni našel časa, da bi se vživel v duh dela, ki izzvani zvodenelo in anonimno. Morda smo tržaški Slovenci preblizu okolja, ki ga opisuje Tomizza in nas zato že vsak odklon zbode in moti, toda res je, da se slovenščina v Miriaminem domu bere z muko. Pri tem se prevajalec Stane Ivanc ni niti toliko potrudil, da bi v tržaško slovenščino prenesel tržaško narečje Tomizze: tako je slovenski tekst aseptičen in brez sočnosti, tam kjer je Tomizza duhovit in polnokrven. Celo preprosti in domači verzi posvečeni Miriam izvenijo skoraj avlično in tuje. Prevajalcu pa štejemo v zlo predvsem številne netočnosti in pravcate napake, ki v prevodu kar mrgolijo. Vsako ocenjevanje prevoda z originalom v roki je seveda mučno in marsikdaj do prevajalca tudi krivično, toda taka primerjava nam lahko pove ali se je prevajalec vsaj potrudil, če že ni bil sposoben soustvarjanja. Ta primerjava je pri Miria-

(dalje na 3. strani platnic)

DISKUSIJSKI VEČERI

Skupina časnika in javnih delavcev iz Trsta je pred kratkim sklenila prirediti svobodne okrogle mize o aktualnih temah. Razgovori so prosti in odprti vsem. Pri njih lahko sodeluje vsakdo, ne da bi se moral zato vnaprej prijaviti. Okrogle mize so običajno vsakih štirinajst dni v dvorani Slovenske prosvete. Doslej so diskutanti obdelali sledeče teme: Kaj je fašizem? Komunistem in svoboda. Ali ima vsak narod pravico do lastne države?

FRANCE KOBLAR 85-LETNIK

29. novembra je slavil v Ljubljani visok jubilej, 85-letnico, znani slovstveni in gledališki zgodovinar in član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, sedanjí predsednik Slovenske matice prof. France Koblar, ki se je rodil leta 1889 v Železnikih nad Škofjo Loko. Pred vojno je bil tudi urednik revije Dom in svet ter sodelavec revije Dejanje. Jubilanu iskreno čestitamo!

NATEČAJ ZA DRAMSKO DELO

Skupnost slovenskih dramskih gledališč in kulturna skupnost Slovenije sta razpisali natečaj za izvirno slovensko dramo v počastitev stoletnice rojstva pisatelja Ivana Cankarja. Natečaj je odprt do 14. aprila 1975. Kar preseneča, je to, da natečaj ni anonimni. V žiriji pa so: Bruno Hartman, Miroslav Košuta, Tone Pavček, Vasja Predan in Dušan Tomše.

+ KAROL PAHOR

Star 78 let je v Ljubljani umrl tržaški glasbenik Karol Pahor. Pokopali so ga v soboto, 30. novembra.

+ FERRY SOUVAN

Istega dne kot Karla Pahorja so v Ljubljani pokopali tudi odvetnika Ferryja Souvana. Pisal je besedila za pesmi, ki so jih uglasbili slavni bratje Avsenik. Njegovo je na primer tudi besedilo priljubljene »Tam kjer murke cveto«.

KANALSKA DOLINA

Kaže, da je novi videmski nadškof prisluhnil željam in prošnjam župljanov iz Ukev, ko je pred kratkim končno imenoval za župnega upravitelja v tem kraju beneškega Slovenca Maria Gorjupa, ki je doslej bil kaplan v Moggiu. Želeti je, da bi se med svoje ljudi vrnili tudi drugi beneški duhovniki, ki so raztreseni po furlanskih krajih.

BOŽIČNI KONCERT V TRSTU

Letošnji božični koncert Zveze cerkvenih pevskih zborov v Trstu bo drugačen kot druga leta. Na njem bodo namreč — kot napovedujejo — nastopili trije zbori: mešana, moški in otroški.

ZEMLJEVID FURLANIJE JULIJSKE KRAJINE

Pred kratkim je pri Mladinski knjigi v Ljubljani izšel zemljevid naše dežele s slovenskimi in italijanskimi imeni. O napakah tega zemljevida je bilo že precej napi-

sanega. Tokrat želimo opozoriti samo na to, da bodo bravci na tem zemljevidu zaman iskali Sv. Višarje. Hudoobni, a poučeni jeziki vedo povedati, da so bajne izpadle zato, ker so preveč svete.

»STU LEDI«

V Kulturnem domu v Trstu je 30. novembra in 1. decembra letos nastopila s samostojnim celovečernim sporedom novo ustanovljena folklorna skupina Dijaškega doma v Trstu z imenom »Stu ledi«. Na prireditvi je pokazala tudi nekaj slovenskih primorskih plesov. Skupino vodi strokovnjak inž. Ravnikar iz Ljubljane.

DELIRIJ JOŽETA JAVORŠKA

Trst in njegovo zaledje (morda Opčine? op. ur.) sta že oddavna pribežališče pičevcev (sodelavec Prostora in časa in njihovih bravcev? op. ur.), ki nadzorujejo socialistično republiko Slovenijo. Tako trdi Jože Javoršek v svojem Dnevniku (Delo, 7.12.1974). »Pičevske katakombe« dolži tudi, da ovirajo »ustvarjanje vedno bolj živega, smiselnega in omikanege občestva« mimo birokratske državne meje. V te »katakombe«, trdi dalje Javoršek, prihajajo »politkomisarji slovenskega mračnjaštva« (kakor dr. Ciril Žebet). Končno sarkastično zaključí, da si tržaški pičevci lahko dovoijo marsikaj, ker so pač »tržaški pisatelji«. Ta dnevnik piše Jože Javoršek v ljubljanski bolnišnici.

MARIJINA DRUŽBA V ROJANU

8. decembra je slavila Marijina družba v Rojanu svojo 70-letnico. Ustanovil jo je namreč na ta dan leta 1904 takratni župnik dr. Jakob Ukmar. Koliko dobrega je zdaj že pokojni Jakob Ukmar napravil v Rojanu, kaže tudi s'edeči podatek: število naročnikov Mohorjevih knjig je pod njegovim župnikovanjem neobičajno visoko naraslo.

NOVA REBULOVA KNJIGA

Tik pred izidom je nova knjiga Alojza Rebule »Sneгови Edena«. Rebuta je to delo napisal letošnje poletje. Izšla pa bo pri založbi Lipa v Kopru.

TOVARIŠI IN GOSPODJE

Ljubljansko Delo je pred časom posvetilo vsaj dva članka temi o nagovarjanju v slovenski družbi. V prvem članku je Vinko Hafner utemeljeval naziv »tovariš«. Iz drugega članka pa, ki je bil ponatisnjen iz zagrebškega tednika VUS, smo lahko ugotovili, da je gospod skoraj povsod izrinil tovariša.

SLOVENSKA TV NAPOVEDOVAL'A

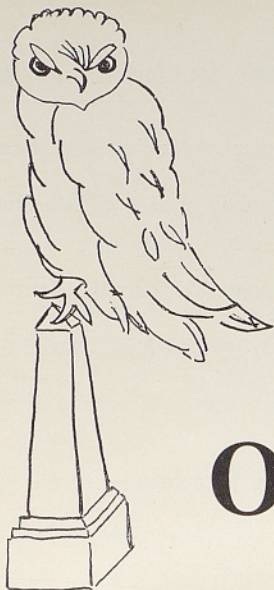
S slovenskih ekranov je izginil obraz napovedovalke, kateri se je bajne med oddajo pojavil droben križec na prsih. Sploh se zdi, da je RTV Ljubljana postala zadnje čase pravi glasnik nestrpnosti in marksistične indoktrinacije. To težnjo je čutiti tudi v oddajah, ki so namenjene zamejstvu.

PRIMORSKO GLEDALIŠČE

Primorsko gledališče iz Nove Gorice, ki ga je do svojega prihoda v Trst vodil režiser Jože Babič, je bajne v hudih finančnih težavah zaradi slabega upravljanja in je bilo že tik pred tem, da ga zaprejo.

POT IZ PLANIN

V Za'ozbi Mladike je izšla planinska knjiga Rafka Dolharja »Pot iz planin«. Knjiga je bogato ilustrirana in je primerna za lepo božično in novoletno darilo.

AGENCIJA ZA POMIRJEVANJE ŽIVCEV

SLOVENSKI OKTOBERFEST

SKGZ je na seji 25. novembra 1974 sklenila »podeljevati priznanja posameznikom, organizacijam, društvom in ustanovam v obliki velike kolajne, kolajne oziroma plakete.« Priznanja se bodo podeljevala, tako je sklenil glavni odbor SKGZ, v mesecu oktobru vsakega leta.

Čuk na Obelisku je iz dobro informiranih krogov (seveda slovenskih!) zvedel, da bo prvo veliko kolajno SKGZ prejel prihodnjega oktobra njen predsednik za vztrajnost pri zagovarjanju vključevanja v italijanske stranke, v katerih so zamejski Slovenci prodorno uspeli v vseh ozirih in pripomogli tudi k izglasovanju globalnega zaščitnega zakona, na podlagi katerega smo sedaj Slovenci v Italiji res odlično zaščiteni!

Čuk je nadalje izvedel, da bo prihodnji oktober prejel plaketo SKGZ tudi njen član D. Jagodic za res izvršen načrt naselja DELTA v zgoniški občini. Ti bodo prvi nosilci kolajne SKGZ. Naš zamejski narod nestrpno pričakuje mesec oktober, mesec podeljevanja zlatih in drugih medalj, plaket itd. Skratka naj živi naš zamejski oktoberfest!

KOROŠKA ENOTNA LOTERIJA

Koroški Slovenci se bodo kmalu šli veliko loterijo, tako je ugotovil Slovenski vestnik (beri: levičarski brez-

vestnik) iz Celovca, ki je 15. novembra 1974 imenoval Koroško enotno listo - Koroško enotno loterijo! Gre seveda za genialen humor, katerega se nemški nacisti smejo danes le veseliti!

V žargonu Slovenskega vestnika naj bo tudi Čuku dovoljena skromna definicija:

ZSO — Zmes socialistične omake.

Blagohotno torej svetujemo Slovenskemu vestniku, naj take definicije raje vrže v koš!

VELIKO ZAMEJSKO ROMANJE

O nameravani, sedaj upamo za vedno prekinjeni gradnji DELTE v zgoniški občini je dal član pristojne gradbene komisije Vladimir Vremec avtentično pojasnilo v Katoliškem glasu (23. novembra 1974). Župan zgoniške občine je namreč v zvezi z DELTO »rekel, da gre za pomembno pobudo, ki naj bi bila namenjena romarjem, ki obiskujejo svetišče na Vejni in da je torej pobuda (gradnja DELTE, opomba Čuka) v skladu z gospodarskim programom občine.«

Čuk je po tem pojasnilu zares srečen. Zdaj vsaj ve, kako je prišlo do zamisli DELTE, rezidencialnega hotela z mini-apartmaji, za katere je bil že oglas v tržaškem italijanskem dnevniku. In v svoji vnemi za romarske probleme je Čuk v mislih že opazoval tam z Obeliska krasno procesijo romarjev, ki se je ob otvoritvi DELTE hvaležno vila iz Devinščine v zgoniški občini proti Vejni. V množični procesiji romarjev je Čuk opazil tudi zgoniškega župana in sploh vse člane gradbene komisije, kako so z romarji globoko zamišljeni stopali v svetlem sončnem popoldnevu po asfaltirani poti proti tržaškemu romarskemu svetišču. Med množico ljudi je Čuk opazil tudi Darija Jagodica, ki »je izdelal načrt za DELTO«... (Vremec istotam). Vsi skupaj so nato zapeli globoko občuteno zahvalnico, saj je na našem lepem in slovenskem Krasu nastalo novo, moderno, napredno naselje...

JEZIČNA MANJŠINA

V eni od oddaj slovenske tržaške radijske postaje z naslovom »Kdo, kdaj, zakaj« je neki intervjuvanec govoril o »jezičnih manjšinah«. Med te se lahko prištevamo tudi mi Slovenci, saj postajamo vse bolj jezični in vse manj delavni! Zato razpisuje Čuk na Obelisku nagradni natečaj za najbolj jezičnega člana slovenske manjšine... Nagrajevanje bo poleti v skrbno izbrani kraški ogradi. Glavno besedo bo imel italijanski govornik, Slovenci pa bomo zapeli Vrabčevo Zdravico in pridno pekli čevapčiče, morda pa tudi ražnjiče...

Tomizza v slovenščini

minem mestu porazna, vse preveč je namreč napak, ki tudi spremenijo pomen stavka, kar daje misliti na skrajno površnost: tako namesto »Naj čaka!« prevede Ivanc »Kaj še čakaš?« — ali pa — »Prav zato ker jaz ne grem.« Ivanc: »Prav zato pa jaz ne grem« — že na prvi strani (v peti vrsti) pa »vento frizzante« postane »zoprni veter«,

za kar pa ima že boljši izraz edini, sicer slab, italijansko-slovenski slovar, ki je zdaj razpoložljiv. Toda takih in tudi hujših napak in pomanjkljivosti je v prevodu preveč, da bi nanje posebej opozarjali. Za konec morda misel: a i bi ne bilo bolje, da bi za prevode iz italijanščine skrbeli Slovenci s te strani meje, ki živimo v stiku z obema kultura in še bolj v tesnem stiku z obema jezikoma?

SERGIJ PAHOR

Glasbeni sporedi božičnih oddaj

NA RADIU TRST A

23.12. v okviru *Slovenskih razgledov* ob 20.35 posnetek božičnega koncerta Zveze cerkvenih pevskih zborov, ki je bil 6. januarja v cerkvi Novega sv. Antona v Trstu. Zborovodja Janko Ban, pri orglah Zorko Harej, solisti Albert Miklavc, Ljubo Štoka, Aleksander Žerjal; pesmi o božiču in nadaljnjih praznikih (Sv. Štefan, Sv. Družina, zadnji dan leta, Obrezovanje Gospodovo, Ime Jezusovo, Sv. trije kralji). Ponovitev v Slovenskih razgledih v četrtek 26.12. ob 11.35.

Na viljo, 24. decembra so na programu božični motivi ob 20.30 (*Orkestri in zbori z vsega sveta*) ob 22.30 (*Mantovanijev orkester*) in 23.00 (*Božična simfonija*)

Na božični dan, po jutranjem *Koledarju* bo ob 8.05 pel slovenske božične pesmi zbor »Jacobus Gallus« iz Trsta pod vodstvom Ubalda Vrabca. Ob 9.00 prenos Sv. maše iz župne cerkve v Rojanu.

Ob 18.30 bomo predvajali del *Koncerta stare božične glasbe*, ki ga je priredilo šentjakobsko kulturno društvo v Trstu in je bil 4. januarja 1973 v stolnici sv. Justa; izvaja »Tržaški baročni ansambel«, katerega jedro sta flavtist Miloš Pahor in klavičembalistka Dina Slama.

ob 18.45 bo na sporedu del koncerta, ki smo ga posneli 26. decembra lani v cerkvi Presvetega Srca Jezusovega v Gorenji Mersi pri Sv. Lenartu v Benečiji. Cerkevni zbor od Sv. Lenarta vodi Adolf Dorbolò, na orgle spremlja Antonio Hvalica. *Ostali božični sporedi v božičnem času:*

23.12. ob 18.30 (*Baročni orkester*) bo na sporedu Bachova božična kantata za soliste, zbor in orkester.

24.12. pred uvodom v večerne božične sporede bodo v okviru *Komornega koncerta* Zagrebški solisti izvajali Corellijev *Concerto grosso* »za božično noč«.

28.12. ob 18.30 (v oddaji *Sodobni italijanski skladatelji*) Luigi Dallapiccola: Koncert za božično noč leta 1956 za sopran in komorni orkester.

6.1. ob 9.45 tudi Telemanova komorna kantata za praznik sv. treh kraljev.

SPOROČILO UPRAVE IN UREDNIŠTVA

S to številko sklepamo osemnajsti letnik. M'adika, ki ja začela izhajati brez najmanjše gmotne podpore kogarkoli in so ji ob rojstvu botrovali idealizem in ljubezen do slovenstva, bo prihodnje leto nadaljevala z izhajanjem, vendar ne brez težav in žrtev. Tiskarski in drugi stroški se stalno večajo, zato smo prisiljeni s prihodnjim letom zvišati ceno posamezni številki na 300 lir, letna naročnina za Italijo bo znašala 3.000 lir, za tujino 7 US dolarjev, za Jugoslavijo pa 60 dinarjev. Bravcem in naročnikom se za ta povišek opravičujemo in jih prosimo, da nam ostanejo še naprej zvesti.

Tiskovni sklad: K. Burješ, USA, 10 dolarjev; A.K. Trst, 500 lir; J.Š., Trst, 5.500 lir; RKM, Trst, 2.000 lir; J. S. G. Trst, 500 lir. Vsem najlepša hvala!

smeh in dobra volja

Ribniški gostilničar je po kosilu malce zadremal. Nena doma začno vpiti ljudje: »Gori! V vaši kleti gori!«

»Kaj bo v kleti gorelo,« jih zavrne gostilničar, »če imam pa ključe v žepu!«

★

V uradu se z žalostjo spominjajo pogreba umrlega kolega.

»Najbolj žalostno je to,« pravi eden, »da je zapustil dva otroka.«

»Kaj hočeš,« reče drugi, »s seboj jih vendar ni mogel vzeti.«

★

Nekdo se sklanja k vodi in jo z rokama skuša razmakniti, kot bi nekaj iskal.

»Ste morda kaj izgubili?« ga vpraša ribič.

»Da, zadnjič so mi očala padla v Sočo.«

»Kako v Sočo? To, tu je vendar morje.«

»Ah, vidite, kako je hudo brez oča', prav nič ne razločim.«

★

»Veš, kdo je na razstavi goveda dobil prvo nagrado?«

»Kdo?«

»Jaz.«

★

Obtoženi ste, da ste v enem mesecu podrli šest pešcev.

»Ne, pet. Enega sem povozil dvakrat.«

★

»Vas, Tratnik, pa še nisem videl, da bi enkrat usta odprli na seji.«

»Pa res, čeprav se mi na široko zeha vsakokrat, kadar vi kaj poveste.«

★

»Tonček, zakaj si v nalogi napisal, da je tvoj oče daljni sorodnik?«

»Gospod učitelj, moj oče dela v Franciji.«

★

Na konjskem sejmu.

»Imeniten konjiček, trpežen, miren, delaven...«

»No ja, da ima še vsa rebra, se takoj vidi.«

★

Poročena sva že pet let in nikoli se ne kregava, vse gre v največji slogi.

»Je mogoče?«

»Seveda, zgodi se, da imava različno mnenje o kakšni stvari, a če imam jaz prav, moj mož takoj odneha.«

»In če ima prav on.«

»No — mislim, da bi tudi jaz odnehala, a do tega do zdaj še ni prišlo...«

Rafko Dolhar

POT IZ PLANIN

V VSEH SLOVENSКИH KNJIGARNAH

CENA 250.- LIR